

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Magdalena Nováková

Akcie jako cenný papír

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. září 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Magdalena Nováková

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, JUDr. Danielu Patěkovi, Ph.D., za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní práce poskytl.

Obsah:

Úvod	1
1. Cenný papír	2
1.1 Cenný papír	2
1.2 Zákonné znaky cenného papíru	3
1.3 Forma cenného papíru	5
1.3.1 Právní domněnky o formě cenného papíru	7
1.4 Funkce cenných papírů	8
1.5 Hromadná listina	9
1.6 Zastupitelné cenné papíry	10
1.7 Co není cenný papír?	13
1.7.1 Analogie úpravy cenných papírů na zaknihované cenné papíry	14
2. Akcie	16
2.1 Náležitosti akcie	18
2.2 Hodnota akcie	19
2.3 Vydání a emise akcií	20
2.4 Podoba akcie	21
2.5 Forma akcie	23
2.6 Druhy akcií	25
2.7 Samostatně převoditelná práva	26
2.8 Akcie obchodovatelné na kapitálovém a regulovaném trhu	26
2.9 Akcie a řízení společnosti	27
3. Zrušení listinných akcií na majitele	30
3.1 Zaknihování	30
3.1.1 Přeměna listinné akcie na zaknihovanou akcií	31
3.1.2 Vydání zaknihované akcie	33
3.1.3 Zákonná úprava zaknihovaných akcií	33
3.1.4 Nabytí zaknihované akcie od neoprávněného	34
3.2 Imobilizace	35
3.2.1 Zákonný postup imobilizace akcie	35
3.2.2 Vydání imobilizované akcie	36
3.3 Vztah zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti a zákona o obchodních korporacích	36
3.4 Potřeba změny v úpravě listinných akcií	37
3.5 Postoje k zákonu o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti	39
3.6 Související zákonná úprava	41
3.6.1 Zákon o podnikání na kapitálovém trhu	41
3.6.2 Občanský soudní řád	42
3.6.3 Trestní řád	42
3.6.4 Insolvenční zákon	43

3.6.5. Zákon o zadávání veřejných zakázek	43
4. Evropská úprava skutečného vlastníka akcií	45
4.1. AML směrnice	46
4.2. Navazující připravované novelizace v České republice	49
5. Právní úprava akcií na majitele v zemích Evropy	51
5.1. Německo	51
5.2. Slovensko	52
5.3. Rakousko	53
5.4. Švýcarsko	54
5.5. Velká Británie	55
5.6. Irsko	56
5.7. Belgie	57
5.8. Rusko	59
5.9. Srovnání	59
Závěr	61
Seznam zdrojů	63
Seznam použitých zkratk	69
Abstrakt	70
Zusammenfassung	72
Klíčová slova / Keywords	74

Úvod

Zákonná ustanovení týkající se akcie jako cenného papíru se vyskytují ve více zákonech. Obecnou úpravu cenného papíru obsahuje zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“). Ustanovení o akcii a jejím vztahu k akciové společnosti jsou včleněna do zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“). Zákaz listinných akcií na majitele a postup akciových společností při jeho implementaci přinesl zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů (dále jen „zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti“). Podmínky obchodování s akciemi na kapitálovém trhu obsahuje zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“).

Tato diplomová práce v první kapitole pojednává obecně o cenném papíru. Jeho úprava leží v novém občanském zákoníku a stanoví obecný rámec, který se aplikuje na akcii tam, kde jiný zákon nestanoví speciální úpravu. Druhá kapitola je zaměřená na akcii z pohledu zákona o obchodních korporacích, případně zákona o podnikání na kapitálovém trhu. Tyto dvě kapitoly přináší obecný náhled na problematiku akcie. Ve třetí kapitole se tato diplomová práce již konkrétně věnuje zákazu listinných akcií na majitele, který přinesl zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti. Pokud akciová společnost trvala na zachování akcií na majitele, její povinností byla imobilizace nebo zaknihování těchto akcií, proto tato kapitola podrobně rozebírá, jak výše zmíněné možnosti realizovat. Je nasnadě, že cílem zmíněného zákona bylo zvýšení transparentnosti akciových společností, a to konkrétně možností identifikace vlastníků akcií. I na úrovni Evropské Unie se projevil tento trend, přičemž o jeho legislativním zpracování pojednává čtvrtá kapitola. Dále pokračuje nástin připravovaných novelizací, které jsou reakcí na legislativu Evropské Unie. Zákaz listinných akcií na majitele se postupně zavádí v celé Evropě. Pátá kapitola tedy přináší rozbor právní situace v Německu, Slovensku, Rakousku, Švýcarsku, Velké Británii, Irsku, Belgii a Rusku.

1. Cenný papír

1.1 Cenný papír

Nový občanský zákoník v § 514 definuje cenný papír jako listinu, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést. Nejvyšší soud k tomu judikoval, že „*Práva inkorporovaná do cenného papíru nelze uplatnit a převést na jiného bez cenného papíru. Právo spojené s cenným papírem lze od cenného papíru oddělit a převádět samostatně jen tehdy, připouští-li takový postup zákon výslovně.*”¹ Definice klade velký důraz na spojení práva s listinou, přičemž tato inkorporace práva do cenného papíru tvoří jeho podstatu.² V literatuře však najdeme i názory, že jde o nesprávný pojmový znak, protože cenný papír, (a to i bez ohledu na zaknihované cenné papíry) listinou být nemusí. Částečně výstižnější může být jeho označení za hmotný substrát, respektive hmotný movitý podklad, na němž je určitý záznam. O mnoho lepší se nejeví ani označení cenného papíru jako nosiče zmíněného záznamu. Nejbližší definicí, která vystihuje podstatu cenného papíru, je tedy písemný projev vůle, který učinil emitent cenného papíru. Takto je nejen postižen písemný charakter cenného papíru, ale je také zahrnuta jeho volitivní stránka.³ Takto můžeme dovodit, že imobilizované cenné papíry, tedy cenné papíry uschované v hromadné úschově u osoby, která je oprávněna vést samostatnou evidenci cenných papírů, si svůj hmotný substrát zachovávají, a proto se jedná o cenné papíry podle obecné definice. Cenný papír je věcí hmotnou. Pokud v listině inkorporováno právo není, jedná se stále o věc, ale nikoli o cenný papír. Cenný papír vyžaduje fyzickou existenci listiny.⁴ Cenný papír však představuje samostatnou majetkovou hodnotu, která je mezi předměty práv a povinností

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.04.2011, sp. zn. 20 Cdo 2881/2009.

² MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. Str. 2 - 5.

³ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1212 - 1213.

⁴ MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. Str. 2 - 5.

jedinečná, proto jde o věc *sui generis*.⁵ Zákon nedefinuje, jak přesně má listina vypadat, aby splňovala náležitosti cenného papíru.⁶

Z výše zmíněného lze dovodit definici cenného papíru jako písemného projevu vůle, který (bez ohledu na svou materializovanou či nematerializovanou podobu) představuje jakožto samostatná, zcela specifická majetková hodnota, reps. věc, předmět práv a povinností a s nímž je spojeno vždy alespoň jedno či více práv tak, přičemž subjekt tohoto práva či práv je současně též vlastníkem tohoto písemného projevu vůle.⁷

1.2 Zákonné znaky cenného papíru

Cenný papír musí kumulativně splňovat dva zákonné znaky, a to spojení soukromého práva s listinou, a dále nutnost předložení listiny při uplatnění tohoto práva a při jeho převodu. Všechny cenné papíry jsou tedy pouze v listinné podobě. Při vnější manipulaci s listinou zákon stanoví, že je nutné předložení listiny pro jakékoliv uplatnění inkorporovaného práva. Tato povinnost platí obdobně i u převodu cenného papíru.⁸ Nejvyšší soud k tomuto judikoval, že cenný papír legitimuje svého majitele k výkonu práv s ním spojených. Bez předložení cenného papíru či výpisu z účtu vlastníka nelze právo spojené s cenným papírem vykonat. Osobu, která není vlastníkem cenného papíru, však cenný papír takto legitimovat nemůže, byť by byla jeho neoprávněným držitelem.⁹ Významným odlišujícím znakem cenného papíru je inkorporace, kterou je míněno vtělení práva do písemného projevu vůle - cenného papíru.¹⁰ Kvalita spojení cenného papíru a inkorporovaného práva je charakterizována nemožností převést ani uplatnit právo cenného papíru bez listiny cenného papíru. Nejvyšší soud

⁵ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1214.

⁶ MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. Str. 2 - 5.

⁷ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1214 - 1215.

⁸ GÜRLICH, Richard. Cenné papíry. Beck-onlin: Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpw44s7gu2a>.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2000, sp. zn. 29 Cdo 901/2000.

¹⁰ MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. Str. 2 - 5.

judikoval: *Práva inkorporovaná do cenného papíru nelze uplatnit a převést na jiného bez cenného papíru. Právo spojené s cenným papírem lze od cenného papíru oddělit a převádět samostatně jen tehdy, připouští-li takový postup zákon výslovně.*¹¹

Zde opět narazíme na problém, aplikujeme-li tuto tezi na imobilizované cenné papíry. Akcionář, který uplatňuje svá práva spojená s akcií, neprokazuje své oprávnění předložením listiny akcie v podobě imobilizovaného cenného papíru, a ani při převodu akcie nepředá její hmotný substrát. V případě akcií na majitele, které byly imobilizovány, není možné ani jejich vydání z hromadné úschovy, proto se akcionář s listinnou verzí své akcie nikdy nepotká.

Dále lze dovodit, že právo sdílí osud písemného projevu vůle, což znamená, že spolu s písemným projevem představujícím cenný papír navíc též vzniká i zaniká. Ani tato teze však není zcela přesná, protože ke vzniku práva může dojít dříve, než je učiněn písemný projev vůle představující cenný papír a než je tedy cenný papír vydán. Typicky jde například o práva akcionáře, která velmi často vzniknou dříve, než je vydán cenný papír, s nímž mají být práva spojena. Takto je zpochybněn i výkon práva ve spojení s cenným papírem, protože pokud právo vzniklo dříve než cenný papír, může být i vykonáváno bez písemného projevu, který tento cenný papír představuje. I poté, co cenný papír skutečně vznikne, je v určitých situacích možné vykonávat práva z něj vyplývající bez předložení tohoto cenného papíru. Jedná se například o situaci, kde akciová společnost vydá akcie znějící na jméno, a později respektuje jako akcionáře pouze toho, kdo je zapsán v seznamu akcionářů, i když již třeba cenný papír pozbyl. Inkorporace práv do listiny cenného papíru není absolutní, ani s ohledem na samostatně převoditelná práva. Právo se může od cenného papíru i dočasně odpoutat v důsledku toho, že je fixované na rozhodný den. Zpochybnění jednotlivých znaků inkorporace však neznamená zpochybnění inkorporace jako takové. Pokud cenný papír jako listina existuje, je s ním vždy alespoň jedno či více práv spojeno, přičemž se spolu s ním též převádí a většinou dochází spolu s jeho zánikem i k zániku vtěleného práva.

Ačkoli jde o písemný projev vůle, jde současně o předmět práv a povinností. Je tedy předmětem vlastnického práva podle nového občanského zákoníku. To není možné konstatovat o žádném jiném písemném projevu vůle. Nejde však ani o samostatné vlastnické

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.04.2011, sp. zn. 20 Cdo 2881/2009.

právo k hmotnému substrátu cenného papíru, ani o samostatné vlastnictví k právu v něm inkorporovanému.¹²

1.3 Forma cenného papíru

Cenný papír může mít formu na doručitele, na řad nebo na jméno. Třídění podle formy obsahuje určení osoby, které náleží práva z cenného papíru, tedy vlastníka cenného papíru, a dále způsob, jakým může být cenný papír převáděn mezi různými subjekty.¹³ Forma cenného papíru určuje, jestli je na něm identifikace vlastníka cenného papíru přímo uvedena, a dále způsob, jakým může být cenný papír převáděn.

Cenné papíry na doručitele neobsahují osoby oprávněné osoby z cenného papíru. Oprávněným je držitel listiny a převod se uskuteční tradicí listiny nabyvateli.¹⁴ Vlastnické právo k tomuto cennému papíru se převádí smlouvou k okamžiku předání.¹⁵ K platnému převodu cenného papíru na doručitele je tedy třeba smlouva a předání cenného papíru. Vlastník cenného papíru na doručitele se identifikuje pouhým předložením tohoto cenného papíru. Po předložení může vlastník vykonávat svá práva s cenným papírem spojená a povinný mu musí plnit. Takto se povinný zbavuje svého závazku. To však neplatí, pokud by povinný věděl nebo musel vědět, že předkladatel není osobou oprávněnou. Typickým cenným papírem na doručitele je akcie na majitele.

Cenné papíry na řad obsahují jméno vlastníka přímo v textu na listině. Na jméno oprávněné osoby byla listina buď vydána, nebo této osobě svědčí nepřetržitá řada rubopisů. Rubopisem je vlastní písemné prohlášení bývalého vlastníka, kterým se cenný papír převádí na nového oprávněného. Toto prohlášení je obsaženo na rubu cenného papíru, popřípadě přívěsku. Na rubu cenného papíru se postupně vytvoří souvislá řada rubopisů obsahující jména vlastníků, přičemž jméno posledního vlastníka je uvedeno na posledním místě. Aby byl cenný papír na řad platně převeden na nabyvatele, musí být kromě rubopisu také předán

¹² PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1213 - 1214.

¹³ § 518 nového občanského zákoníku.

¹⁴ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1847.

¹⁵ § 1103 odst. 1 nového občanského zákoníku.

novému vlastníkovi.¹⁶ K převodu je tedy zapotřebí smlouva, předání a rubopis. Předáním se rozumí dvojitý postup. Zprv jde o klasické odevzdání „z ruky do ruky“, je však možná i jiná varianta. Jde například o případy, kdy si zcizitel po dohodě s nabyvatelem ponechá cenný papír, který převádí, u sebe z jiného než vlastnického titulu, většinou jako správce cenného papíru. Jde tedy o jakési symbolické odevzdání, kdy kupující připojí svůj podpis (rubopis) na cenný papír u schovatele, kde tento cenný papír i nadále zanechá z titulu smlouvy o úschově. Zákonné ustanovení, které stanoví, že se cenný papír převádí přímo k okamžiku předání, je tedy spíše dispozitivní a strany se od něj mohou odchýlit, když ve smlouvě stanoví jiný okamžik, a případně i způsob, převodu vlastnického práva.¹⁷ U jednotlivých druhů cenných papírů na řad mohou další zákony vyžadovat splnění podmínek nad rámec zmíněného, například u převodu akcie na jméno je k uplatnění práv z této akcie třeba, aby nový vlastník předložil nabyté akcie společnosti a byl zapsán do seznamu akcionářů.¹⁸

Náležitosti rubopisu a jeho přijetí se řídí ustanoveními právního předpisu upravujícího směnky s výjimkou, že převodce cenného papíru ručí za uspokojení práv vtělených do cenného papíru jen v případě, pokud se k tomu zvláště zavázal. Podkategorii cenných papírů na řad tvoří zákonné ordrepapíry. Pro tyto listinné cenné papíry je charakteristické, že nemusí obsahovat doložku „na řad“. Mezi ordrepapíry patří akcie na jméno, kmenové listy a další.

Třetí formou cenných papírů jsou cenné papíry na jméno. V textu cenného papíru na jméno je obsaženo jméno vlastníka tohoto cenného papíru, na rozdíl od cenných papírů na řad se však nepřevádí rubopisem. Převod takového cenného papíru je možný podle obecných občanskoprávních předpisů, a to písemnou smlouvou o postoupení práv, a to k okamžiku její účinnosti. Fakticky jde o smlouvu o postoupení pohledávky. Listina cenného papíru má být dále předána nabyvateli. Převodce odpovídá nabyvateli za existenci práv spojených s cenným papírem. Povinný z tohoto cenného papíru však může plnit buď osobě, jejíž jméno je

¹⁶ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1846.

¹⁷ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, 1225 - 1226.

¹⁸ § 265 - 269 odst. 2 zákona o obchodních korporacích.

uvedeno na tomto cenném papíru, nebo osobě, která se prokáže dohodou o postoupení pohledávky jako nový vlastník cenného papíru.¹⁹

1.3.1 Právní domněnky o formě cenného papíru

V novém občanském zákoníku jsou obsaženy právní domněnky, které určují formu cenného papíru. Za cenný papír na řad se považuje takový cenný papír, který obsahuje jméno oprávněné osoby. Tato domněnka nevyklučuje důkaz, že jde o cenný papír na jméno nebo na doručitele. Dále nový občanský zákoník obsahuje nevyvratitelnou právní domněnku, která stanoví, že pokud cenný papír neobsahuje jméno oprávněné osoby, jedná se o cenný papír na doručitele. Zákon může určit, že určité cenné papíry mohou být vydávány pouze v určité formě. V souladu se zákonem o obchodních korporacích je tedy možné vydat akcie pouze jako cenný papír na řad nebo na doručitele.²⁰

Právní domněnku, že v případě uvedení jména oprávněné osoby jde o cenný papír na řad, lze vyvrátit a prokázat, že se jedná o cenný papír na doručitele, a to v situaci, kdy tato skutečnost bude přímo uvedena. Jde například o situaci, kdy by na akcii na majitele bylo uvedeno jméno prvního oprávněného nebo tato akcie obsahovala doložku se jménem prvního oprávněného nebo s neurčitými osobami. K takto uvedenému jménu prvního oprávněného se dále nebude přihlížet.

Nevyvratitelná právní domněnka ohledně cenného papíru na doručitele, pokud jméno oprávněné osoby není na cenném papíru vůbec uvedeno, může způsobit, že se na akcii na jméno, která neobsahuje označení oprávněného, musí hledět jako na akcii na doručitele. Náležitostí u označení oprávněné osoby pak není pouze její jméno, ale i další identifikační znaky jako např. datum narození, bydliště, případně IČO nebo sídlo právnické osoby.²¹

¹⁹ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1847 - 1848.

²⁰ § 263 zákona o obchodních korporacích.

²¹ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, s. 1849 - 1851.

1.4 Funkce cenných papírů

Cenné papíry mají rozdílné funkce. Vycházejí z jejich právní povahy a často demonstrují účel jejich vzniku.²²

Pro většinu druhů je charakteristická zejména funkce zprostředkování oběhu práv. Její uplatnění umožňuje především prostřednictvím převodu cenného papíru rychlý, levný a bezpečný transfer práv spojených s tímto cenným papírem. V praxi je tato funkce stále nedostatečně využita, protože jsou uzavírány složité písemné smlouvy namísto využití možnosti jednoduchého převodu s minimem formalit.²³ S tím je spojena funkce distribuční, která umožňuje rychlý a bezpečný převod peněžních prostředků a jiných statků, a funkce mobilizační, tedy že určité prostředky, které určitá osoba nemůže využít k vlastnímu podnikání, jsou převedeny tam, kde existují potřebné subjektivní vlastnosti k realizaci podnikatelské činnosti, ale nedostatek prostředků. Dále jde o funkci úvěrovou, která se projevuje například u akcií, kde pomocí malých částek může investovat i širší okruh osob a takto sdružené prostředky se užijí k úvěrovému financování.²⁴

Další funkcí cenného papíru je liberační funkce, která se projevuje tak, že povinný je osvobozen od povinnosti zkoumat, zda plní skutečně oprávněné osobě, čímž získá větší míru právní jistoty. S tím je spojena legitimační, potažmo průkazní funkce cenného papíru. Cenný papír legitimuje jako průkaz opravňující k výkonu práv spojených s cenným papírem.²⁵ U listinných cenných papírů je možné se legitimovat pouze originálem akcie, jak rozhodl NS: *„K uplatnění práv spojených s listinným cenným papírem (nestanoví-li zákon jinak) je třeba předložit originál tohoto cenného papíru. Předložení pouhé kopie akcie k uplatnění práv s ní spojených nepostačuje.“*²⁶

²² VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1828.

²³ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1211 - 1212.

²⁴ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1828.

²⁵ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, , str. 1211 - 1212.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1281/2011.

Cenný papír prokazuje příslušná subjektivní práva či povinnosti osoby, která předložila cenný papír.²⁷ Nejvyšší soud k tomu judikoval, že hlavní akcionář osvědčuje splnění podmínek při výkonu akcionářských práv předložením listinných akcií na majitele.²⁸ Navzdory tomuto rozhodnutí se tato funkce však u akcie projevuje pouze v omezené míře, protože akciová společnost jako povinný musí zkoumat, zda je oprávněný zároveň uveden v seznamu akcionářů nebo v případě akcie na majitele v příslušné evidenci.

Dále cenný papír plní funkci akumulární a investiční. Pro osobu emitenta umožňuje cenný papír akumulaci kapitálu, jehož získání z jiných zdrojů může být velmi obtížné. Osoba, která přijme nabídku na koupi cenného papíru, investuje nabytím cenného papíru do cizího kapitálu prostředky, které nepoužívá.²⁹

1.5 Hromadná listina

Zákon stanoví, že zastupitelné cenné papíry lze nahradit hromadnou listinou.³⁰ Hromadná listina někdy může nést označení cenných papírů, které nahrazuje. Sama však není žádným zvláštním druhem cenného papíru a ani neruší cenné papíry, které nahrazuje. Proto například počet akcií uváděný v obchodním rejstříku a stanovách společnosti zůstane stejný, i když bylo rozhodnuto o nahrazení akcií hromadnou listinou. Přesto však hromadná listina není ani pouze jakýmsi legitimačním lístkem. Je cenným papírem představujícím více kusů daného druhu cenného papíru. S hromadnou listinou jsou převáděna a vykonávána práva spojená s cennými papíry v ní zahrnutými. Na rozdíl od dřívější právní úpravy, která spíše připouštěla cenné papíry nahradit hromadnou listinou pouze při jejich vydání prvním nabyvatelům, nový občanský zákoník umožňuje nahrazení cenných papírů hromadnou listinou i poté, co již byly cenné papíry vydány. Tento názor dokládá důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku a dále například úprava imobilizace cenných papírů upravená § 93a a následujících zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

²⁷ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1828.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2012, sp. zn. 29 Cdo 312/2011.

²⁹ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1211 - 1212.

³⁰ § 524 odst. 1 nového občanského zákoníku.

Úprava může vytvářet mylný dojem, že vydávání hromadných listin je výlučně jen záležitostí rozhodnutí emitenta. Iniciativa k vydání hromadných listin může však vzejít i od vlastníka cenných papírů. Vlastník může uplatnit své právo i naopak, když bude požadovat výměnu hromadné listiny za jednotlivé cenné papíry. Určí-li k tomuto emitent podmínky, musí je vlastník splnit. Zákon výslovně neuvádí, jaké podmínky si emitent může stanovit, přesto pro to platí určitá pravidla. Zprv by měl podmínky stanovit předem. Stanovení podmínek tedy nemůže mít retroaktivní účinky. Stejně tak by měly být podmínky pro výměnu stejné i u dalších hromadných listin. Toto v souhrnu znamená, že by při stanovení podmínek nemělo jít o běžný akt emitenta, ale o emisní podmínky upravené ve stanovách akciové společnosti. Podmínky zároveň nemohou fakticky vylučovat výměnu.

Hromadná listina musí splňovat alespoň ty náležitosti, které zákon stanoví pro druh cenných papírů, které nahrazuje. Dále se dovozuje, že má obsahovat též označení „hromadná listina“ a počet kusů nahrazeného cenného papíru. Zvláštní zákony toto výslovně uvádí jako například ustanovení § 262 zákona o obchodních korporacích, které uvádí, že hromadná akcie obsahuje počet nahrazených akcií a jejich druh.³¹

1.6 Zastupitelné cenné papíry

Cenné papíry jsou zastupitelné, pokud jsou téhož druhu, vydané týmž emitentem, v téže formě a vznikají z nich stejná práva. U zastupitelného cenného papíru nezáleží na individualitě a lze ho nahradit cenným papírem stejné kategorie. Příkladem zastupitelných cenných papírů jsou akcie jedné akciové společnosti stejného druhu a stejné jmenovité hodnotě, vydané ve stejné formě.³²

V praxi se rozlišují cenné papíry potenciálně zastupitelné a reálně zastupitelné. V prvním případě jde o způsobilost abstraktně chápaných cenných papírů být nahrazeny jinými. Vlastníka těchto cenných papírů se však nahrazení nijak nedotkne. Jedná se o cenné papíry vydávané ve větším množství jako jsou akcie. Reálná zastupitelnost je chápána jako podmínky, za kterých lze nahrazení cenného papíru uskutečnit.

³¹ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1243.

³² VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1838 - 1841.

Požadavek na identitu práv, které z cenného papíru vznikají, v sobě fakticky zahrnuje i jednotu formy cenných papírů. K zastupitelnosti je tedy třeba stejné stanovení výnosů, stejný poddruh (například kmenová akcie není zaměnitelná za prioritní)³³, stejná jmenovitá hodnota, splatnost, a další.

Zastupitelnost je důležitá především z hlediska obchodovatelnosti cenných papírů.³⁴ Dále se projevuje především ve smluvním styku. Například předmětem zápůjčky mohou být pouze zastupitelné cenné papíry. I hromadná listina může nahradit pouze zastupitelné cenné papíry. Zastupitelnost je podmínkou obchodovatelnosti cenného papíru na regulovaných trzích.³⁵

Pouze zastupitelné cenné papíry lze imobilizovat, což vyplývá ze znění § 2413 nového občanského zákoníku, které stanoví, že emitent uschová cenné papíry do hromadné úschovy. Hromadná úschova je pak charakterizována kvalitou cenného papíru, který je uschován, z hlediska zastupitelnosti. Zákon toto výslovně nezmiňuje, zastupitelnost však vyplývá z práva uschovatele na vrácení stejného cenného papíru, i když cenné papíry náleží všem uschovatelům společně. Společná úschova³⁶ je umožněna faktem, že při uschování již není nutné rozlišovat, kdo byl původním vlastníkem jednotlivých společně uschovaných cenných papírů. Je dostačující, že jsou společně uloženy zastupitelné cenné papíry, které není nutné rozlišovat. Cenné papíry v hromadné úschově pak musí být zastupitelné nejen potenciálně (tedy ne akcie a dluhopisy dohromady), ale i reálně. Proto není možné uschovat do jedné hromadné úschovy akcie, které nejsou navzájem zastupitelné. Různé typy akcií tedy budou uschovány v různých hromadných úschovách, i když patří témuž vlastníkov. Práva uschovatele na vrácení stejného cenného papíru je pak nutné chápat jako povinnost uschovatele „vrátit“ uschovateli cenný papír, který bude reálně zastupitelný s cenným papírem, který uschovatel do hromadné úschovy uložil. Nejedná se tedy o konkrétní kus cenného

³³ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1220.

³⁴ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1838 - 1841.

³⁵ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1220 - 1221.

³⁶ § 2410 nového občanského zákoníku.

papíru.³⁷ Na vlastníky uschovaných cenných papírů přechází vlastnické právo k poměrné části cenných papírů smíšených v hromadné úschově. Vzniká tak zvláštní forma spoluvlastnictví k množině zastupitelných dělitelných věcí. Jednotlivému uschovateli tak vznikne podíl k celku, který se určí poměrem součtu jmenovitých hodnot cenných papírů, které do úschovy dal, k součtu jmenovitých hodnot všech cenných papírů v hromadné úschově. Jinak se podíl stanoví podle počtu kusů cenných papírů.³⁸

Jiná situace nastává u zaknihovaných cenných papírů, kde zaknihování není obdobou nahrazení cenných papírů hromadnou listinou. § 525 nového občanského zákoníku o zaknihovaných cenných papírech stanoví, kdy lze tyto považovat za zastupitelné. Z toho je *a contrario* odvoditelné, že zaknihované cenné papíry, které tyto podmínky nespĺňují, nejsou zastupitelné, a tedy zastupitelnost není podmínkou zaknihování cenného papíru.

Složitější je otázka vzájemné zastupitelnosti cenného papíru a zaknihovaného cenného papíru. Ve prospěch názoru, že vzájemně zastupitelné nejsou, hovoří argument, že zaknihované cenné papíry a cenné papíry jsou dva rozdílné objekty právních vztahů. Nejde tedy o cenné papíry téhož druhu. Cenné papíry jsou navíc věcí hmotnou, zatímco zaknihované cenné papíry jsou věcí nehmotnou. Proti tomuto právnímu názoru však stojí například P. Čech, který uvádí, že úmyslem zákonodárce nebylo vyloučit vzájemnou zastupitelnost mezi cennými papíry a zaknihovanými cennými papíry. Tento postoj je v souladu s rozsudkem vrchního soudu v Praze, který judikoval, že „*Změna podoby akcií ze zaknihovaných na listinné nezpůsobuje následnou nemožnost plnění závazku ze smlouvy o převodu akcií.*“³⁹ Podoba cenného papíru je spíše technickým provedením a nemá mít tedy vliv na rozsah či obsah práv inkorporovaných, a ani práv k tomuto cennému papíru. L. Němec dále dodává, že rozlišení obsahu vlastnického práva s ohledem na technické provedení cenných papírů nemůže obstát. Názory, které mluví ve prospěch vzájemné

³⁷ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář svazek V. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1525 - 1526.

³⁸ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1838 - 1841.

³⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2004, sp. zn. 5 Cmo 82/2004.

zastupitelnosti cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů, však byly vyjádřeny před účinností nového občanského zákoníku.⁴⁰

1.7 Co není cenný papír?

Zaknihovaný cenný papír nemá fyzickou formu, proto není cenným papírem a patří mezi nehmotné věci.⁴¹ Zaknihovaný cenný papír je tedy pouze náhražkou cenného papíru a ve své podstatě zaknihovaným právem. S cenným papírem má společné to, že je určitým zápisem, potažmo projevem vůle. Tento projev vůle je však zachycen na jiném než hmotném substrátu. Nachází se v evidenci. Obsah evidence má konstitutivní charakter a lze ji z tohoto hlediska označit za cenný papír.

Koncepce zaknihovaného cenného papíru jako samostatně stojícího nástroje byla do českého právního řádu převzata s odkazem na švýcarskou a německou právní úpravu. Jako argument také zaznělo, že u zaknihovaných cenných papírů nerozlišujeme jejich formu. Tato konstrukce však naráží na mnohé problémy, například jde o otázku, zda akcie je skutečně pouze zaknihovaným právem, když jde o soubor celé řady práv a dále jde o něco zcela specifického, co nelze uspokojivě redukovat na pouhé právo, jak potvrzuje koncepce listinného cenného papíru. Dále se nabízí otázka, jak toto zaknihované právo vyplývající z akcie jako celku odlišit od zaknihovaného samostatně převoditelného práva, které je od akcie odděleno, nebo jestli se u zaknihované akcie jako práva jedná o obdobu zaknihovaného investičního nástroje odlišného od investičního cenného papíru, jako je například derivát.

Naprosto neobstojí ani tvrzení důvodové zprávy, že zaknihované cenné papíry nejsou rozlišeny podle formy. Toto tvrzení jednoznačně popírá § 263 zákon o obchodních korporacích, který stanoví, že akcie může mít formu cenného papíru na řad nebo na doručitele s tím, že totéž platí i pro zaknihované akcie.

U zaknihovaného cenného papíru je cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence, čímž je míněno, že určitá práva nejsou inkorporována v listině představující cenný papír,

⁴⁰ VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník: komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 1838 - 1841.

⁴¹ MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7, str. 2 - 5.

nýbrž jsou spojena se zápisem v evidenci zaknihovaných cenných papírů. Nejde zde o analogii nahrazení cenného papíru hromadnou listinou.⁴²

1.7.1 Analogie úpravy cenných papírů na zaknihované cenné papíry

Úprava základních otázek zaknihovaných cenných papírů je v novém občanském zákoníku velmi kusá, což vede k nutnosti užití analogie s úpravou cenných papírů. Jde zejména o ustanovení, které stanoví, že nevydal-li emitent cenný papír jako druh s předepsanými náležitostmi, má povinnost uvádět alespoň označení emitenta a právo spojené s cenným papírem na listině cenného papíru, u zaknihovaného cenného papíru budou tyto údaje uvedeny v evidenci. Dále jsou analogicky aplikovatelná ustanovení o ručení emitenta za splnění osobou, která je zavázána z cenného papíru plnit, podmínky emise cenného papíru a dobrá víra nabyvatele v řádné vydání cenného papíru, která zhojí nedostatky při jeho vydání. Jedná se i o nabytí vlastnického práva od neoprávněného, které se při obchodu s cenným papírem zhojí, pokud byl nabyvatel v dobré víře v oprávnění druhé strany k převodu.

Dále platí zákaz, aby správce nabyl pro beneficianta více než 5 % cenných papírů téhož emitenta. Správce rovněž nesmí nabýt pro beneficianta cenný papír od osoby, která porušila povinnost platit z cenného papíru výnos. U cenného papíru (a stejně tak u zaknihovaného cenného papíru) věřitel nemusí prokazovat důvod, na jehož základě má dlužník plnit. Dále platí, že u zápůjčky poskytnuté v cenných papírech lze ujednat úroky.

Použití analogie však není možné bez omezení, a to v případech, kdy to vylučuje povaha zaknihovaných cenných papírů, nový občanský zákoník sám nebo jiný právní předpis. Jako případ nemožnosti užití analogie kvůli povaze zaknihovaných cenných papírů je možné uvést ustanovení, která upravují podpis na cenném papíru nebo v rámci úpravy stejnopisů, jejichž vydání v zaknihované podobě není možné. Dále jde o škodu způsobenou na cenném papíru.

Na pomezí mezi povolenou a nepovolenou analogií se řadí případy, kdy zákon hovoří o listině. Taková ustanovení se na zaknihovaný cenný papír použijí *a contrario*, takže to, co platí pro listinný cenný papír, neplatí pro zaknihovaný cenný papír. Jde například o samotnou definici cenného papíru nebo o ustanovení upravující hromadnou listinu.

⁴² PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1247 - 1250.

Analogie je vyloučena všude tam, kde nový občanský zákoník obsahuje speciální úpravu pro zaknihované cenné papíry. Jedná se především o úpravu převodu nebo zastavení. Problematická je však speciální definice zastupitelných zaknihovaných cenných papírů. Jako předpoklad zastupitelnosti se uvádí identita emitenta a identita práv spojených se zaknihovaným cenným papírem, vypuštěna je však identita druhu a identita formy zaknihovaných cenných papírů. Vypuštění identity druhu není opodstatněné, protože lze těžko považovat zaknihované cenné papíry různého druhu za zastupitelné. Identity formy zaknihovaného papíru, která není uvedena samostatně, je však patrně obsažena v identitě práv spojených se zaknihovaným cenným papírem.

Opačnou situací je použití ustanovení o zaknihovaných cenných papírech analogicky na cenné papíry. Takovým případem je zejména úprava imobilizovaných cenných papírů.⁴³

⁴³ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1251 - 1252.

2. Akcie

Akcie je definována jako „*cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací.*“⁴⁴ Již ze samotné definice plyne, že akcie představuje cenný papír, se kterým je spojen soubor členských práv akcionáře. Jedná se o majetková i nemajetková práva. Podstatným definičním znakem akcie je dále její vazba na základní kapitál společnosti, který je rozvržen na určitý počet akcií. Podíl na základním kapitálu je zásadně určen podílem jmenovité hodnoty akcie na základním kapitálu nebo procentuálně v poměru k celkovému počtu kusových akcií.⁴⁵

Lze usuzovat na to, že rozsah práv, která mohou být spojena s akcií, není stanoven kogentně. Cílem je patrně umožnit akciovým společnostem rozsah těchto práv dohodou obsaženou ve stanovách buď zužovat nebo rozšiřovat. K takovému zúžení či rozšíření práv spojených s akcií může dojít především cestou vydání různých druhů akcií.⁴⁶

Mezi typické vlastnosti akcie patří, že slouží akciové společnosti jako prostředek ke shromáždění kapitálu a naopak jejich vlastníkům slouží jako prostředek k investování kapitálu. Dále je možné vydávat akcie ve velkém objemu, a to tak, aby byly vzájemně zastupitelné. Akcie mohou být zásadně volně převoditelné, a tudíž obchodovatelné na regulovaných i neregulovaných trzích a jsou vysoce likvidní. Akcie je věcí v právním smyslu. Proto může být předmětem vlastnického práva včetně spoluvlastnictví, zástavou, a vlastnické právo k ní může přecházet při dědění nebo jiném právní nástupnictví.⁴⁷

Akcie je cenným papírem deklaratorním, což znamená, že s jejím vydáním není spojen vznik akcionářských práv. Dále jde o účastnický cenný papír, který vyjadřuje podíl akcionáře na akciové společnosti a s tím spojená práva. Účastnickými cennými papíry se

⁴⁴ § 256 zákona o obchodních korporacích

⁴⁵ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1270 - 71. doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

⁴⁶ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1271 - 72. doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

⁴⁷ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1264 - 1265. doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

rozumí cenné papíry vydané akciovou společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti.⁴⁸

S akcií jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení akciové společnosti. Účast akcionáře jako společníka akciové společnosti je vázána zásadně na akci. Akcie je účastnickým cenným papírem, protože jsou ní jsou vtělena práva akcionáře jako společníka vůči akciové společnosti, která tyto akcie vydala. Z tohoto dále plyne, že majetková a nemajetková práva spojená s akcií jako cenným papírem jsou převážně, ne však vždy a výlučně, členské povahy. Akcie je tedy zároveň členským cenným papírem.⁴⁹ Práva spojená s podílem v akciové společnosti má každý akcionář, proto je může vykonávat zásadně bez ohledu na to, zda skutečně došlo k vydání akcií. Pokud však již k vydání akcií došlo, nelze již práva s nimi spojená bez těchto akcií nebo zaknihovaných akcií vůči akciové společnosti uplatnit ani převést.⁵⁰ K legitimační funkci akcie Nejvyšší soud judikoval, že z povahy akcie jako dokonalého cenného papíru vyplývá, že legitimuje svého vlastníka k výkonu práv s ní spojených a že bez jejího předložení či předložení výpisu z účtu vlastníka nelze právo s ní spojené vykonat.⁵¹ Zákon však stanovil pro akcie na jméno výjimku, přičemž práva spojená s takovou akcií na jméno je možné vykonat i bez předložení akcie, a to na základě zápisu v seznamu akcionářů, ledaže je prokázáno, že zápis neodpovídá skutečnosti.⁵²

Akcie je soukromým či soukromoprávním cenným papírem, protože je vydána akciovou společností jako právnickou osobou soukromého práva.⁵³ Akcie je dále kauzálním cenným papírem, protože je zjevný důvod jejího vydání, kterým je účast v akciové společnosti a s ní spojená práva. Akcie je obchodovatelným cenným papírem, a to zpravidla spekulacním, protože vklad do akciové společnosti je často veden záměrem investovat.

⁴⁸ § 245 zákona o obchodních korporacích.

⁴⁹ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1264 - 1266.

⁵⁰ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1271.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6.9.2000, sp. zn. 29 Cdo 901/2000.

⁵² VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1270.

⁵³ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1265.

Zákon o obchodních korporacích zavedl pojem nesplacená akcie. Inspirací mu byla německá úprava. Nesplacená akcie představuje závazek akciové společnosti vůči upisovateli. Pokud to stanovy umožňují, vydá akciová společnost akcionáři zatímní list jako cenný papír. Po splacení celého emisního kurzu bude akcionáři zatímní list vyměněn za akcii. Převod nesplacených akcií je možný podle ustanovení o postoupení smlouvy, a to i v případě, že na ně nebyl zatím vydán zatímní list.⁵⁴

2.1 Náležitosti akcie

Akcie musí obsahovat označení, že jde o akcii, dále jednoznačnou identifikaci společnosti, která akcie vydala, a označení formy akcie. Akcie dále obsahuje údaj o druhu akcie, případně i s odkazem na stanovy. Kmenové akcie, tedy akcie, s nimiž nejsou spojena žádná zvláštní práva, nemusí obsahovat údaje o druhu. Na akcii je vyznačena její jmenovitá hodnota. Pokud jde o kusovou akcii, musí obsahovat označení „kusová akcie“.⁵⁵

V textu akcie vydané v listinné podobě musí být uvedeno označení „akcie“. V případě zaknihované akcie postačí, bude-li označení „akcie“ zjištělné z evidence zaknihovaných cenných papírů. Je požadována jednoznačná identifikace společnosti. Ta může být naplněna již na základě uvedení obchodní firmy. Obchodní firma musí být na akcii uvedena ve stejném znění, které je uvedeno v obchodním rejstříku.⁵⁶ Akcie na jméno obsahuje i jednoznačnou identifikaci akcionáře, která je vyznačena na listině akcie nebo, v případě zaknihované akcie, je zjištělná z evidence zaknihovaných cenných papírů.⁵⁷ Zákon dále říká, že akcie obsahuje označení formy akcie, ledaže byla akcie vydána jako zaknihovaný cenný papír.⁵⁸ Oproti

⁵⁴ GÜRLICH, Richard. Cenné papíry. Beck-onlin: Novinky z rekonstrukce - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpw44s7gu2a>.

⁵⁵ § 259 zákona o obchodních korporacích.

⁵⁶ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1305 - 1306.

⁵⁷ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1309.

⁵⁸ § 259 zákona o obchodních korporacích.

dřívější úpravě již zákon o obchodních korporacích nevyžaduje údaj o datu emise.⁵⁹ Podpis člena představenstva na akcii je možné nahradit pouhým mechanickým otiskem za předpokladu, že takto označené akcie budou chráněny ochrannými prvky, které chrání proti padělání nebo pozměnění akcie. U akciové společnosti s monistickým systémem bude náležitostí listině akcie podpis statutárního ředitele. Zákon nestanoví, jak mají vypadat ochranné prvky. Bude třeba zhodnotit, jak moc jsou konkrétní ochranné prvky způsobilé ochránit akcii před paděláním či pozměněním a zajistit ověření její pravosti.⁶⁰ U zaknihované akcie jsou povinné náležitosti uvedeny v evidenci zaknihovaných cenných papírů.⁶¹

2.2 Hodnota akcie

Zákon nedefinuje pojem jmenovitá hodnota akcie. Pouze stanoví, že se vklad u akciové společnosti označuje jako jmenovitá nebo účetní hodnota akcie. Emisní kurs akcie nesmí být nižší, než je jmenovitá hodnota akcie.⁶² Obecně je pod pojmem jmenovité hodnoty akcie chápána peněžní částka, která je na ní uvedena. U zaknihované akcie lze za její jmenovitou hodnotu považovat částku uvedenou jako jmenovitou hodnotu zaknihové akcie v evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů. Akciová společnost může vydat akcie s různou jmenovitou hodnotou, a tedy i akcie s různým podílem na základním kapitálu společnosti. Podíl na základním kapitálu společnosti je v zásadě určen podílem jmenovité hodnoty akcie na základním kapitálu.⁶³ Podmínkou přijetí akcií k obchodování na regulovaném trhu je skutečnost, že v rámci emise mají všechny kusy stejnou jmenovitou hodnotu.⁶⁴

⁵⁹ SEDLÁČEK Tomáš, HUSÁK Zdeněk, HUSTÁK a Matěj MANDERLA. CENNÉ PAPIRY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU - FLEXIBILNÍ REŽIM. Epravo.cz [online]. 2013, [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cenne-papiry-v-novem-obcanskem-zakoniku-flexibilni-rezim-91662.html>.

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3, str. 455.

⁶¹ GÜRLICH, Richard. Cenné papíry. Beck-onlin: Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgpw44s7gu2a>.

⁶² VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1270 - 1271.

⁶³ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1290 - 1291.

⁶⁴ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1307.

Druhou možností obsaženou v zákoně jsou kusové akcie. Hodnota těchto akcií se odvíjí od skutečného počtu vydaných akcií. Kusové akcie se na základním kapitálu podílejí poměrně k počtu všech akcií, tedy určitým procentem. Jejich výhodou je usnadnění postupu při změnách základního kapitálu. Dále například při možném přechodu na euro či jinou měnu. Ve všech případech totiž odpadá nutnost vyměnit akcie za nové nebo nechat vyznačit novou jmenovitou hodnotu na jejich plášti. Kusové akcie přináší administrativní zjednodušení.⁶⁵ Nevýhodou kusových akcií je nemožnost vydávat zároveň kusové akcie spolu s akciemi se jmenovitou hodnotou.⁶⁶ Zároveň není dost dobře možné kusové akcie rozdělit, nebo pouze za předpokladu, že se všem ostatním akcionářům hodnota jejich akcie poměrně sníží.

2.3 Vydání a emise akcií

Emisí akcie se rozumí den, kdy může dojít k vydání akcie prvním nabyvateli. Vydaná je akcie až dnem, kdy splňuje náležitosti stanovené pro ni zákonem nebo jiným právním předpisem a kdy se stanoveným způsobem stane majetkem prvního nabyvatele.⁶⁷

Rozhodnutí, zda společnost vydá akcie na jméno nebo na majitele, a to v podobě listinné nebo zaknihované, náleží zakladatelům při založení společnosti. Později mohou akcionáři při následných změnách stanov rozhodnout o přeměně formy či podoby akcií.⁶⁸

Akcie může být vydána jako jednotlivý cenný papír nebo jako hromadná listina. Hromadná akcie nahrazuje více listinných akcií stejného druhu o totožné jmenovité hodnotě, emitované jednou společností. Obsahuje údaj, kolik akcií a jakého druhu nahrazuje. Pouze zastupitelné akcie lze tedy nahradit hromadnou listinou. Hromadná akcie musí splňovat stejné náležitosti jako listinná akcie, kterou nahrazuje. Práva inkorporovaná do hromadné akcie nemohou být převáděna separátně. Hromadné akcie se vydávají především z

⁶⁵ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1268.

⁶⁶ GÜRLICH, Richard. Cenné papíry. Beck-onlin: Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpw44s7gu2a>.

⁶⁷ § 519 - 520 nového občanského zákoníku.

⁶⁸ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1323.

ekonomických důvodů, a to především hospodárnosti při vydávání velkého počtu akcií. Proto je pro zjednodušení a přehlednost akcionáři vydána pouze jedna hromadná akcie, která nahrazuje veškeré jím vlastněné akcie.⁶⁹ Vlastník hromadné listiny má právo na její výměnu za jednotlivé cenné papíry, a pokud emitent určí podmínky pro její výměnu, pak za splnění všech těchto podmínek. Zákon však striktně nevyžaduje, aby výměnu hromadné akcie umožňovaly stanovy.⁷⁰

2.4 Podoba akcie

Akcie může být vydána jako cenný papír, případně imobilizovaný cenný papír, nebo jako zaknihovaný cenný papír. Nový občanský zákoník upustil od rozlišování podoby cenného papíru, protože zaknihovaný cenný papír se stal samostatnou kategorií. Definice akcie však sama hovoří o tom, že akcie může být cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, proto je rozdělení podoby akcie opodstatněné.

Imobilizací akcie se rozumí její uschování emitentem v hromadné úschově. Akcie jsou uschovány u osoby, která je oprávněna vést samostatnou evidenci akcií, nejčastěji se jedná o osobu oprávněnou poskytovat bankovní služby. Dále se na akcie aplikují ustanovení o zaknihovaných cenných papírech, respektive zaknihovaných akciích.⁷¹

Při zaknihování je akcie nahrazena zápisem do evidence zaknihovaných cenných papírů a nelze ji převést jinak než změnou zápisu v této evidenci. Zaknihované akcie jsou neomezeně převoditelné, ledaže stanovy omezí jejich převoditelnost. V případě omezení převoditelnosti se aplikují ustanovení upravující akcii na jméno.⁷² V praxi jsou však zaknihované akcie vydávány především za účelem snadné převoditelnosti se současným zachováním podrobné evidence a přehledu o tom, kdo akcie vlastní. Jejich využití tkví dominantně ve veřejném obchodování těchto akcií. Proto omezení převoditelnosti ve stanovách není účelné a vzhledem k jiným možnostem podoby akcií v praxi více využitelné.

⁶⁹ SUM Tomáš. CO SE ROZUMÍ POJMEM „HROMADNÁ AKCIE“? Epravo.cz [online]. 2007 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-se-rozumi-pojmem-hromadna-akcie-49908.html>.

⁷⁰ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1269.

⁷¹ 2413 a násl. nového občanského zákoníku.

⁷² § 275 zákona o obchodních korporacích.

Zákon o obchodních korporacích úplně nectí pravidlo, které říká, že u zaknihovaných cenných papírů se nerozlišuje jejich forma, když stanoví, že formu bude možné obdobně rozlišovat i u zaknihovaných akcií.⁷³ Akcie zaknihované mohou být zastupitelné i nezastupitelné. V této souvislosti je třeba upozornit na to, že klíčovým znakem zastupitelnosti je forma cenného papíru, a to i přesto, že nový občanský zákoník formu u zaknihovaného cenného papíru nerozlišuje.⁷⁴

Při volbě, v jaké podobě akciová společnost své akcie vydá, je stěžejní určení účelu akcií a zaměření společnosti. Je tedy třeba zvážit, jestli je přínosné, aby akcie byly snadno převoditelné a vlastníci akcií se mohli často měnit, především u obchodů na regulovaném trhu, a za tohoto předpokladu jsou ideální akcie v zaknihované podobě při současném neomezení převoditelnosti ve stanovách. Pokud akciová společnost cílí spíše na užší okruh akcionářů, kteří mají ve společnosti působit dlouhodobě, je vhodné vydat listinné akcie. Z tohoto pohledu jsou imobilizované akcie určitým mezikrokem. Akciová společnost může sama určit, jestli vydá imobilizované akcie jako neomezeně převoditelné, a tedy ve formě akcie na majitele, nebo vydá akcie ve formě na jméno a převoditelnost omezí. Imobilizované akcie na majitele budou fungovat téměř totožně jako zaknihované akcie. Zpravidla je však nebude možné veřejně obchodovat, protože především regulované trhy přijímají akcie pouze v zaknihované podobě.

Dalším kritériem je zastupitelnost akcií. Zastupitelné akcie musí být vydané týž emitentem, v téže formě a vznikají z nich tatáž práva.⁷⁵ Imobilizované akcie musí být bezpodmínečně zastupitelné, což vyplývá z definice hromadné úschovy. Zaknihované akcie mohou být zastupitelné i nezastupitelné, jak vyplývá z definice zaknihovaného cenného papíru, která určuje, že pouze za splnění jí stanových podmínek se jedná o zastupitelný cenný papír. Pokud však zaknihované cenné papíry mají být přijaty k obchodování na regulovaném trhu, musí být vždy zastupitelné.⁷⁶ Pokud chce akciová společnost vydávat různé druhy akcií,

⁷³ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1387.

⁷⁴ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1250 - 1251.

⁷⁵ 516 nového občanského zákoníku.

⁷⁶ § 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

může tak učinit u listinných akcií. Pokud mají být akcie vydány nejen s rozdílnými právy, ale i ve více formách, přichází v úvahu pouze veřejně neobchodovatelné zaknihované akcie.

2.5 Forma akcie

Akcie mohou být vydány jako cenný papír na doručitele nebo na řad. Akcie ve formě cenného papíru na doručitele se nazývá akcie na majitele. Ve formě cenného papíru na řad se nazývá akcie na jméno. Forma akcie je jednou z povinných náležitostí akcie. Na akcie proto v podstatě není možné použít domněnky⁷⁷ pro určení formy cenného papíru v případě, že tato není výslovně uvedena v textu cenného papíru, a to ani podpůrně.⁷⁸

Akcie na majitele jsou neomezeně převoditelné. Převoditelnost nejde ani ve stanovách nijak omezit. Akcie neobsahuje jméno vlastníka. Akcie na majitele je možné vydávat pouze v imobilizované nebo zaknihované podobě. Akcionář není oprávněn požadovat vydání svých imobilizovaných akcií z hromadné úschovy.⁷⁹ Společnost může akcie vybrat ze společné úschovy nebo změnit ze zaknihovaného na listinný cenný papír pouze za podmínky, že současně změní jejich formu na akcie na jméno. Akcie na majitele se převádí smlouvou a změnou zápisu v příslušné evidenci. Vůči společnosti se převod akcie stane účinný, až jí bude prokázána změna osoby vlastníka akcie výpisem z účtu vlastníka nebo dnem doručení či převzetí výpisu z příslušné evidence. K výkonu práv spojených s akcií na majitele je oprávněna osoba, která je zapsána v příslušné evidenci k rozhodnému dni jako vlastník akcie, a není-li stanoven rozhodný den, ke dni, kdy právo uplatňuje, ledaže bude prokázáno, že zápis v evidenci neodpovídá skutečnosti.⁸⁰

Druhým typem jsou akcie na jméno. Na akcii je uvedeno jméno vlastníka akcie. Akcie na jméno se převádí smlouvou a rubopisem s jednoznačnou identifikací nabyvatele, vlastnické právo se nabývá k okamžiku předání řádně rubopisované akcie. Tato úprava převodu však míří

⁷⁷ upravené v § 518 odst. 2 nového občanského zákoníku.

⁷⁸ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1258 - 1259.

⁷⁹ § 274 zákona o obchodních korporacích.

⁸⁰ § 275 zákona o obchodních korporacích.

pouze na akcie vydané v listinné podobě.⁸¹ Zaknihované akcie se převádí zejména na základě smlouvy o převodu zaknihovaných akcií. Vlastnické právo k zaknihované akci se převádí na nabyvatele zápisem zaknihované akcie na účet vlastníka. Pokud se zaknihovaná akcie zapisuje i na účet zákazníků, nabývá se vlastnické právo až okamžikem zápisu na účet zákazníků.⁸² Pro převod listinné i zaknihované akcie na jméno platí, že zpravidla nemusí mít písemnou formu.⁸³ Převoditelnost akcií na jméno lze omezit, ale nelze ji úplně vyloučit. Pokud je převoditelnost podmíněna souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu akcie na jméno nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Pokud orgán společnosti neudělí souhlas do šesti měsíců ode dne uzavření smlouvy o převodu, nastávají účinky jako při odstoupení od smlouvy, pokud není ujednán jiný účinek. Pokud akcionář omezeně převoditelnou akci na jméno převede bez souhlasu, je tento převod neplatný. Stanovy mohou určit podmínky pro udělení i odmítnutí souhlasu s převodem. Pokud příslušný orgán společnosti nerozhodne do dvou měsíců, platí, že s převodem souhlasí. Pokud je převoditelnost akcie na jméno stanovami omezena, uplatní se tato pravidla i v případě jejich zastavení. K prodeji akcií v rámci zástavního práva se však souhlas nevyžaduje.⁸⁴ Nejvyšší soud judikoval, že ke změně vlastníka akcie na jméno může dojít nejen na základě smlouvy o převodu této akcie, ale i na základ dalších právních skutečností. Takovými právními skutečnostmi mohou být smlouvy o prodeji závodu, jehož součástí jsou akcie, smrt či zánik dřívějšího vlastníka, vydržení nebo odstoupení od smlouvy o převodu akcie⁸⁵

Vlastníci akcií na jméno se zapisují do seznamu akcionářů, který vede akciová společnost. Pokud společnost vydala zaknihované akcie, mohou stanovy určit, že evidence zaknihovaných cenných papírů nahrazuje seznam akcionářů. Zákon stanoví vyvratitelnou domněnku, že ve vztahu ke společnosti je akcionářem osoba, která je zapsána v seznamu akcionářů. Seznam obsahuje údaje o druhu akcií, jejich jmenovité hodnotě, identifikaci

⁸¹ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1361 - 1363.

⁸² VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1393 - 1394.

⁸³ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1363.

⁸⁴ § 269 - 273 zákona o obchodních korporacích.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.10.2011, sp.zn. 29 Cdo 2081/2010.

akcionáře, tedy jeho jméno a bydliště nebo sídlo, číslo bankovního účtu vedeného u osoby oprávněně poskytovat bankovní služby, označení akcie a změny zapisovaných údajů. Nového vlastníka zapíše společnost do seznamu akcionářů bez zbytečného odkladu poté, co jí bude změna osoby akcionáře prokázána. Na písemnou žádost akcionáře a za úhradu vydá společnost každému akcionáři opis seznamu všech akcionářů. Jiným osobám poskytne údaje pouze se souhlasem akcionáře, kterého se údaj týká (§ 264 - 266 zákona o obchodních korporacích).

Rozhodnutí o změně formy akcií patří do působnosti valné hromady akciové společnosti vyžaduje souhlas alespoň tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnicích tyto akcie (§ 417 odst. 2 tamtéž).

2.6 Druhy akcií

Akcie mohou být nadány zvláštními právy, které je odlišují od akcií s jinými právy. Rozhodnutí, o jaká zvláštní práva půjde, je s určitými omezeními na úvaze akciové společnosti. Hranicí pro určení práv je zákaz akcií, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti (§ 276 tamtéž), a dále základní princip akciové společnosti, podle kterého musí společnost za stejných podmínek zacházet se všemi akcionáři stejně. Nepřihlíží se k právním jednáním, jejichž účelem by bylo nedůvodné zvýhodnění jakéhokoliv akcionáře na úkor společnosti.⁸⁶ Zvláštními právem spojeným s akcií může být zejména rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, anebo rozdílná váha hlasů. Akcie o stejné jmenovité hodnotě mohou být nadány různými zvláštními právy. Pokud s akcií nejsou spojena žádná zvláštní práva, jedná se kmenovou akcií. Druhy akcií a obsah jejich zvláštních práv určí akciová společnost ve stanovách.

Druh akcií je vymezen tak, že zahrnuje ty akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva. I kmenové akcie jsou však samostatným druhem akcií, protože povinnou náležitostí kmenové akcie není údaj o druhu akcií. Zákon je definuje právě tím, že s nimi není spojeno žádné zvláštní právo. Není tedy možné vždy trvat na požadavku spojení každého druhu se zvláštními právy. Mohou existovat i takové druhy akcií, s nimiž žádné zvláštní

⁸⁶ ČINKOVÁ, Martina. TOP TEN: 10 nejdůležitějších změn u akciových společnostech [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zakonyvkapse.cz/top-10-10-nejdulezitejsich-zmen-u-akciovych-spolecnosti/>.

právo spojeno není, nebo naopak je možné založit zvláštní druh akcie na úbytku práv.⁸⁷

Zákon výslovně upravuje pouze prioritní akcie. Jedná se o akcie, ve kterých je inkorporováno právo na podíl na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti. Ze zákona se prioritní akcie vydávají bez hlasovacího práva, společnost však ve stanovách může určit jinak. I akcionář vlastníci akcie v zákonném režimu může hlasovat na valné hromadě, pokud zákon vyžaduje hlasování podle druhu akcií. Akcie bez hlasovacích práv mohou být vydány, pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot tvoří maximálně 90 % základního kapitálu.⁸⁸

2.7 Samostatně převoditelná práva

S akcií se převádí i všechna práva, která jsou v ní inkorporována. Výjimkou z tohoto zákonného pravidla jsou práva, která mohou být od akcie oddělena a převádí se samostatně. Takovým právem je například právo na vyplacení podílu na zisku, které je možné oddělit až okamžikem, kdy valná hromada rozhodla o výplatě dividendy, dále přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, právo na podíl na likvidačním zůstatku a jiná obdobná majetková práva určená stanovami. Hlasovací právo může být v případě prioritních akcií akcionáři odňato, nemůže být však samostatně převáděno. Práva, která byla od akcie oddělena, se s ní nadále nepřevádí. Oddělení nebo převod samostatně převoditelného práva se vyznačí na akcii nebo v případě zaknihované akcie v evidenci zaknihovaných cenných papírů.⁸⁹

2.8 Akcie obchodovatelné na kapitálovém a regulovaném trhu

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu hovoří o akciích obchodovatelných na kapitálovém trhu, na které se vztahují ustanovení tohoto zákona⁹⁰. V textu zákona však nejsou stanoveny podmínky, které musí tyto akcie splňovat.

⁸⁷ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1401.

⁸⁸ § 276 - 280 zákona o obchodních korporacích.

⁸⁹ § 281 - 282 zákona o obchodních korporacích.

⁹⁰ § 3 odst. 2 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

Důvodová zpráva k zákonu o podnikání na kapitálovém trhu dodává, že veřejnoprávní regulace upravená zákonem o podnikání na kapitálovém trhu se týká pouze investičních cenných papírů ve formě akcií, které patří do kategorie zastupitelných akcií, tedy akcií stejného druhu, vydaných stejnou osobou, ve stejné formě a ze kterých vznikají stejná práva.⁹¹

Jedním z druhů kapitálového trhu je regulovaný trh. Podmínkou obchodovatelnosti akcie na regulovaném trhu je mimo jiné plně splacený emisní kurz těchto akcií, dále fakt, že převoditelnost těchto akcií není vyloučena ani omezena (akcie mohou být též přijaty k obchodování na oficiálním trhu, pokud je jejich převoditelnost omezena pouze požadavkem souhlasu orgánů společnosti a pokud nenaruší obchodování na tomto trhu) a kurz akcie nebo její předpokládaný kurz násobený počtem vydávaných akcií dosahují částky odpovídající alespoň 1 000 000 EUR.⁹²

2.9 Akcie a řízení společnosti

V rámci Evropy i celosvětově proběhla velká iniciativa, jejímž cílem bylo získat přístup k identifikaci vlastníků akcií akciových společností. Hlavním smyslem této snahy bylo osvětlení osob, které jsou zodpovědné a profitují z aktivit společnosti, ať už v rámci zadávání veřejných zakázek či především při páchání trestných činů jako je legalizace výnosů z trestné činnosti a podpora terorismu. Za úvahu však stojí, jestli vlastnictví akcie a tím i podílu na společnosti samo o sobě znamená významnější vliv a profit z aktivit společnosti. Zjišťování a evidence osob, které vlastní akcie, má tedy smysl za předpokladu, že tyto osoby řídí nebo mohou ovlivnit řízení společnosti.

V této souvislosti je třeba zmínit dva typy akciových společností, které se objevují. Prvním typem je akciová společnost s koncentrovaným vlastnictvím, pro kterou je charakteristická existence dominantního akcionáře či akcionářů. Tento typ se vyskytuje především v kontinentální Evropě. Dominantní akcionáři jsou velmi často i členy představenstva a náleží jim vedení společnosti. Druhým typem je akciová společnost s

⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2f6mrvgzpwi6q>.

⁹² § 65 zákona o obchodování na kapitálovém trhu.

rozptýleným vlastnictvím, kde se vyskytuje velké množství pouze drobných akcionářů. Tito akcionáři se zpravidla v čase často mění a jejich zájem na chodu společnosti je pouze ekonomický. Tento typ akciové společnosti se vyskytuje zpravidla ve Velké Británii a Spojených státech amerických.

Důvod vzniku akciové společnosti s rozptýleným vlastnictvím můžeme sledovat v potřebě růstu společností, aby obstály v dnešním globalizovaném světě, a tedy nutnosti přísunu kapitálu. Z akcionářů se tedy spíše než řídící osoby společnosti stali investoři, kteří jsou oddělení od vrcholového managementu. Jedná se o jev nazvaný jako „oddělení vlastnictví od řízení“. V takové akciové společnosti žádný konkrétní akcionář nenesou silnější přímou odpovědnost za chod společnosti a rozhodnutí jsou výsledkem společného rozhodnutí jedinců majících přibližně stejnou váhu hlasů. Faktická moc se přesunula do rukou manažerů a akcionáři jsou zde pouze pasivními investory.

U společností s koncentrovaným vlastnictvím vzniká problém, kdy osoba dominantního a často i jediného akcionáře de facto splyne s akciovou společností (de iure stále oddělenou). Tato snaha o vyhýbání se osobní odpovědnosti cestou účelového vytváření akciových společností však již v minulosti byla zvrácena americkou soudní praxí, kdy, pokud k tomu existují důvody, nedbá na korporátní subjektivitu a odpovědnost, zpravidla před věřiteli, a přenáší se přímo na akcionáře. Dále jde s odpovědností trestněprávní, k jejímuž prosazení je v České republice možné žalovat za stejný trestný čin právnickou, i fyzickou osobu zároveň. Takové uplatnění odpovědnosti však fakticky pozbývá smysl u společností s rozptýleným vlastnictvím, kde se vyskytuje velké množství akcionářů s velmi malým podílem na společnosti a tedy i na jejím řízení.

Akcionáři profitují ze zisků společnosti a takto se mohou podílet i na jejích případných nelegálních aktivitách. S tím však souvisí téma odměňování manažerů společnosti s rozptýleným vlastnictvím, které je ovlivněno faktem, že manažeři mají velkou volnost rozhodování a zároveň je jejich monitorování omezené. Pomocí kamuflování odměn, které se rozdělí například do penzijních plánů, požitků poskytovaných i po odchodu z funkce či konzultačních smluv mezi společností a manažerem po jeho odchodu z funkce, je možné

ze společnosti vyvést finanční prostředky, aniž by o nich či jejich konkrétní výši akcionáři skutečně věděli a rozhodli.⁹³

Z výše zmíněného vyplývá, že uplatnění osobní odpovědnosti akcionáře je smysluplné zpravidla jen u akciových společnostech s koncentrovaným vlastnictvím, kde existují dominantní akcionáři. Zde také existuje reálná potřeba dohledatelnosti takových osob pomocí seznamů akcionářů či hromadných listin u centrálního deponitáře. Problém však nastane ve snaze definovat, jak velký podíl dominantní akcionář drží. Zákonná úprava je v různých státech velmi odlišná, když ve Velké Británii se za dominantní podíl považuje 9,9% akcií v akciových společnostech obchodovaných na burze, zatímco ve Spojených státech amerických je to pouhých 5%.⁹⁴ Právní úprava ve Velké Británii navíc požaduje, aby společnosti vedly registr s identifikací osob, které mají významnou kontrolu nad společností. Takovou kontrolou se rozumí více než 25 % podílu nebo hlasovacích práv, nebo jiné ovládnutí společnosti a jejího managementu.⁹⁵ Česká právní úprava pracuje pouze s pojmem ovládající osoby, která může v obchodní korporaci uplatňovat rozhodující vliv.⁹⁶

Dominantní akcionář má reálnou možnost ovlivnit chod společnosti, a proto za něj může být odpovědný. Je zřejmé, že takového akcionáře je třeba identifikovat. Jednoznačné zákonné stanovení, jak velký má být podíl akcionáře, aby bylo možné považovat ho za dominantní, je však těžko proveditelné. Patrně z tohoto důvodu se zákonodárci většinou přiklonili k povinnosti všech akciových společností znát jmenovitě všechny své akcionáře. Přesto můžeme shrnout, že identifikace akcionářů je přínosná spíše jen u akciových společnostech s koncentrovaným vlastnictvím, kde rozhodnutí jednotlivých akcionářů mohou mít skutečnou váhu v rámci řízení společnosti.

⁹³ BORKOVEC, Aleš. Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-7502-019-2, str. 69 - 77.

⁹⁴ BORKOVEC, Aleš. Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-7502-019-2, str. 72.

⁹⁵ Bearer shares abolished from 26 May 2015. Lexology [online]. United Kingdom: Hogan Lovells, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a8e97ede-6a00-4191-b844-2bcf5ae90e9d>.

⁹⁶ § 74 zákona o obchodních korporacích.

3. Zrušení listinných akcií na majitele

Dne 30. června 2013 vstoupil v účinnost zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti. Předmětem tohoto zákona jsou opatření k posílení transparentnosti akciových společností, a to pomocí zákazu listinných akcií na majitele. Zákon akciovým společností s listinnými akciemi na majitele umožnil přeměnu těchto akcií na zaknihované nebo imobilizované akcie, nebo změnu formy akcií na akcie na jméno.

Pokud akciová společnost nezvolila jednu z výše uvedených možností, dne 1. ledna 2014 se listinné akcie na majitele přímo ze zákona změnily na listinné akcie na jméno. K tomuto dni došlo i k odpovídající změně stanov společnosti, přičemž k účinnosti změny formy nebyl nutný zápis do obchodního rejstříku.⁹⁷

Pokud chtěla akciová společnost zachovat akcie na majitele, musela své akcie zaknihovat či imobilizovat. Zaknihování nebo imobilizaci akcií bylo nutné provést nejpozději do 31. prosince 2013. V opačném případě se akcie ze zákona změnily na listinné akcie na jméno, s čímž byly spojeny následující lhůty. Do 30. března 2014 měla společnost povinnost vyzvat akcionáře k výměně akcií. Do 30. června 2014 měli akcionáři povinnost odevzdat dosavadní akcie na majitele k výměně a do 30. června 2014 mělo představenstvo povinnost uvést zápis v obchodním rejstříku do souladu s touto změnou.

Pokud akcionář nepředložil akcie společnosti k vyznačení změn, případně k výměně akcií, ztratil po dobu prodlení veškerá práva spojená s těmito akciemi. Nemohl tedy hlasovat na valné hromadě, nebyla mu vyplácena dividenda, ztratil právo na likvidačním zůstatku, případně nemohl vykonávat speciální ochranná menšinová práva, která mu zákon přiznává.⁹⁸

3.1 Zaknihování

Listinná akcie může být nahrazena zápisem do příslušné evidence. Zaknihovanou akcii pak nelze převést jinak než změnou zápisu v této evidenci. Evidence je vedena na majetkových účtech.

⁹⁷ § 1 - 7 zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti.

⁹⁸ Konec listinných akcií na majitele v Čechách. Beck-online: Weinhold Legal [online]. 2013, 2013(6) [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgnpwy5k7gzptc>.

3.1.1. Přeměna listinné akcie na zaknihovanou akcii

Úprava přeměny listinné akcie na zaknihovanou akcii se v minulosti pravidelně přesouvala ze zákona do zákona. Poprvé byla v roce 1993 upravena v zákoně č. 89/1993 Sb., o cenných papírech, poté se v roce 2004 přesunula do zákona o podnikání na kapitálovém trhu, aby nakonec s účinností od 1.1.2014 skončila v novém občanském zákoníku.

Rozhodnutí akciové společnosti o přeměně akcií na zaknihované akcie je změnou stanov. Bude tedy vyžadovat souhlas alespoň dvoutřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů. O rozhodnutí valné hromady se vyžaduje pořízení notářského zápisu.⁹⁹ Akciová společnost bez zbytečného odkladu zveřejní své rozhodnutí včetně lhůty, ve které vlastník své akcie společnosti odevzdá, a rozhodnutí v téže lhůtě uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup. Zveřejněním se rozhodnutí rozumí zveřejnění v obchodním věstníku¹⁰⁰. Výše zmíněná lhůta nesmí být kratší než dva měsíce a delší než šest měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí. Akciová společnost, která vede seznam akcionářů, zašle osobě uvedené v tomto seznamu oznámení o přeměně akcií na zaknihované akcie na adresu tam uvedenou.

Při prodlení akcionáře s vrácením listinných akcií, vyhlásí společnost dodatečnou lhůtu pro jejich odevzdání. Pokud nebyla akcie odevzdána ani v dodatečné lhůtě, prohlásí akciová společnost listinnou akcii za neplatnou. Po prohlášení akcie za neplatnou prodá akciová společnost zaknihovanou akcii, která ji nahrazuje, s odbornou péčí. Odborná péče bude zachována, pokud společnost zvolí zákonem výslovně zmíněnou variantu prodeje v podobě veřejné dražby. Dále může společnost prodej svěřit obchodníkovi s cennými papíry i mimo režim veřejné dražby. Kdyby však společnost prodej uskutečnila s předem vybraným zájemcem, měla by být schopna doložit, že splnila náležitosti odborné péče, například uvedením ceny dosahované na evropském regulovaném trhu za prodej ostatních zastupitelných akcií nebo ceny stanovené ve znaleckém posudku.¹⁰¹

⁹⁹ VYBÍRAL, Petr. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5, str. 1263.

¹⁰⁰ § 3018 nového občanského zákoníku.

¹⁰¹ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1262.

Rozhodne-li akciová společnost prodat zaknihovanou akcii ve veřejné dražbě, uveřejní místo, dobu a předmět dražby alespoň dva týdny před jejím konáním. Společnost započte pohledávky vzniklé společnosti prohlášením akcie za neplatnou a prodejem zaknihované akcie, který ji nahrazuje, na výtěžek z prodeje zaknihované akcie a zbytek výtěžku vyplatí osobě, jejíž akcie byla prohlášena za neplatnou.

Podle dřívější úpravy v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu emitent musel prodej uskutečnit prostřednictvím obchodníka s cennými papíry. Podle úpravy nového občanského zákoníku stačí požadavek odborné péče. Nemusí jít tedy pouze o osobu obchodníka s cennými papíry, ale také o veřejnou dražbu nebo pouze o konkrétního zájemce, pokud emitent doloží znalecký posudek nebo doložení ceny na evropském regulovaném trhu.

Vlastník akcie akciové společnosti, která rozhodla o přeměně listinné akcie na zaknihovanou akcii, sdělí společnosti při odevzdání listinné akcie číslo účtu v příslušné evidenci, na který má být zaknihovaná akcie zaevidována. Pokud vlastník akcie údaj o účtu nesdělí, určí mu k tomu společnost dodatečnou lhůtu, která nesmí být kratší než dva měsíce, a nesdělil-li vlastník akcie číslo účtu v příslušné evidenci, na který má být akcie zaevidována, ani v dodatečné lhůtě, přejde na společnost vlastnické právo k této akcii dnem, kdy za něj jeho vlastníku zaplatí spravedlivou cenu. Úprava zákona o podnikání na kapitálovém trhu stanovovala, že nesdělil-li vlastník akcie číslo takového účtu, jsou jeho listinné akcie považovány za neodevzdané. Podle původní úpravy tedy nesplnění povinnosti vlastníka akcie sdělit číslo majetkového účtu způsobovalo, že byl cenný papír prodán prostřednictvím obchodníka s cennými papíry, případně ve veřejné dražbě, zatímco při aplikaci právní úpravy v novém občanském zákoníku přejde vlastnické právo k této akcii přímo na akciovou společnost. Ta má povinnost vyplatit původnímu vlastníku akcie spravedlivou cenu, která však může být nižší než cena, kterou by vlastník objektivně na trhu získal.

Po uplynutí výše zmíněných lhůt k odevzdání listinné akcie nebo před uplynutím této lhůty, byly-li odevzdaný akciové společnosti všechny listinné akcie, požádá emitent centrálního deponitáře, aby zaevidoval akcie do evidence zaknihovaných cenných papírů, a sdělí mu, na jaké majetkové účty mají být akcie zaevidovány. Od podání žádosti společnosti o zaevidování akcie do evidence zaknihovaných cenných papírů do zaevidování všech akcií nelze s akciemi obchodovat na evropském regulovaném trhu. Listinné akcie, které nebyly odevzdaný, centrální deponitář eviduje na zvláštním technickém účtu neznámých vlastníků

akcií, jehož vlastníkem je akciová společnost. Zaevidováním na zvláštním účtu jsou tyto akcie přeměněny na zaknihované akcie. Právo na výnos z této akcie za dobu od skončení lhůty k odevzdání listinné akcie nedospěje dříve, než vlastník akcie společnosti odevzdá (§ 529 - 535 nového občanského zákoníku).

Akciové společnosti, které se v souladu se zákonem o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti rozhodly, že své akcie na majitele zaknihují, musely tento proces dokončit do konce roku 2013. Z toho vyplývá, že při zaknihování postupovaly podle původní právní úpravy obsažené v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu.

3.1.2. Vydání zaknihované akcie

Právní úprava se výslovně zmiňuje o přeměně listinného cenného papíru na zaknihovaný. Vydání zaknihovaného cenného papíru v zákoně upraveno není, proto se použije ustanovení upravující emisi cenného papíru, které stanoví, že datum emise cenného papíru označuje den, kdy může dojít k vydání cenného papíru prvním nabyvateli (§ 519 tamtéž).

Zaknihovaná akcie je tedy vydána v okamžiku, kdy je zaevidována do příslušné evidence na majetkovém účtu, který uvede emitent ve své žádosti o zaevidování. Pro uplatnění práv spojených se zaknihovanou akcií jsou rozhodující údaje zapsané na účtu vlastníka k závěrce dne určené provozním řádem centrálního depozitáře, prováděcím právním předpisem u samostatné evidence nebo provozním řádem pro vedení evidence cenných papírů Českou národní bankou.¹⁰² Nejvyšší soud k tomu judikoval, že jakmile je v zákonem stanovené evidenci učiněn zápis akcií na zvýšení základního kapitálu na účty jednotlivých vlastníků poté, co došlo ke zvýšení základního kapitálu akciové společnosti, platí, že takto zapsané akcie byly vydány.¹⁰³

3.1.3. Zákonná úprava zaknihovaných akcií

Zaknihované akcie jsou neomezeně převoditelné. Stanovy mohou jejich převoditelnost omezit. Na omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií se použijí obdobně ustanovení o omezení převoditelnosti akcií na jméno.¹⁰⁴ Neomezená převoditelnost je podmínkou přijetí

¹⁰² § 95 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. Cdo 4272/2011.

¹⁰⁴ § 275 zákona o obchodních korporacích.

akcií k obchodování na regulovaném trhu. Výjimkou je omezení převoditelnosti požadavkem souhlasu orgánů společnosti a pokud jejich přijetí k obchodování nenaruší obchodování na tomto trhu (§ 65 zákona o podnikání na kapitálovém trhu).

Při převodu zaknihované akcie na nového vlastníka dochází k převodu vlastnictví v okamžiku zápisu na účet zákazníků. Majitel účtu zákazníků je povinen neprodleně zapsat tuto změnu na účtu vlastníka, nejpozději však do závěrky dne (§ 96 tamtéž). Převod zaknihované akcie je však vůči společnosti účinný až tehdy, bude-li jí prokázána změna osoby vlastníka akcie výpisem z účtu vlastníka nebo dnem doručení či převzetí výpisu z evidence emise akcií.¹⁰⁵ Vlastnické právo k příslušné akcií tedy přechází na nového vlastníka okamžikem zápisu na majetkový účet, vůči společnosti však může nový vlastník práva spojená s akcií vykonávat až po předložení výpisu z majetkového účtu vlastníka nebo z evidence emise zaknihovaných akcií. Vyšší právní sílu má výpis z evidence emise, protože v případě konfliktu údajů uváděných ve výpisu z evidence emise a ve výpisu z majetkového účtu se za rozhodující považují údaje na výpisu z evidence emise (§ 99 tamtéž).

3.1.4. Nabytí zaknihované akcie od neoprávněného

Ten, na koho je zaknihovaná akcie převáděna, se stane vlastníkem této akcie i tehdy, jestliže převodce neměl právo zaknihovanou akcií převést, pokud byl nabyvatel v dobré víře v převodcovu oprávnění akcií převést. Dobrá víra nabyvatele se presumuje (96 odst. 3 tamtéž). Práva spojená se zaknihovanou akcií dále vykonává osoba, která je zapsána v evidenci zaknihovaných cenných papírů k rozhodnému dni jako vlastník akcie, a není-li stanoven rozhodný den, ke dni, kdy právo uplatňuje. Osoba, která namítá neplatnost zápisu, musí prokázat, že zápis v evidenci zaknihovaných cenných papírů neodpovídá skutečnosti.¹⁰⁶

Je tedy jasně patrná snaha zákonodárce, aby se jednající osoby mohly v nejvyšší možné míře spolehnout na zápis v této evidenci, a k souladu zápisu se skutečným stavem je umožněno nabytí vlastnické právo za podmínky dobré víry i od neoprávněného.

¹⁰⁵ § 275 odst. 2 zákona o obchodních korporacích.

¹⁰⁶ § 275 odst. 3 zákona o obchodních korporacích.

3.2 Imobilizace

Imobilizovaná akcie je cenný papír uschovaný v hromadné úschově u osoby, která je oprávněna vést samostatnou evidenci cenných papírů. Obvykle se jedná o osobu oprávněnou poskytovat bankovní služby nebo obchodníka s cennými papíry. Schovatel vede evidenci těchto akcií a jejich vlastníků včetně evidence převodu těchto akcií a zástavních práv.¹⁰⁷ Při uložení akcií do hromadné úschovy může společnost též rozhodnout o nahrazení všech listinných akcií, které jí byly vráceny nebo které byly prohlášeny za neplatné, hromadnou listinou nebo několika hromadnými listinami. Imobilizované akcie na majitele však nemohou být z hromadné úschovy vydány akcionáři. Vynětí imobilizovaných akcií na majitele z hromadné úschovy je možné pouze tehdy, dojde-li současně ke změně jejich formy nebo podoby anebo budou-li současně svěřeny do úschovy jinému schovateli (§ 93a zákona o podnikání na kapitálovém trhu).

3.2.1. Zákonný postup imobilizace akcie

Samotný zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti se k postupu, jak imobilizovat akcie, nevyjadřuje. Proto je nutné použít zákon o podnikání na kapitálovém trhu, který stanoví, že akciová společnost, která rozhodne o imobilizaci již vydaných akcií, postupuje přiměřeně podle právních předpisů upravujících přeměnu listinných akcií na zaknihované akcie (§ 93a tamtéž). Rozhodnutí o imobilizaci akcií je rozhodnutí, které musí učinit valná hromada společnosti kvalifikovanou většinou.¹⁰⁸ Stanovy musí imobilizaci dovolovat a stanovit subjekty, u kterých je možné imobilizované akcie uschovat.¹⁰⁹

Smlouvu o úschově vydaných imobilizovaných akcií je možné uzavřít pouze s osobou pouze s osobou, která vede centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, nebo zahraničním centrálním depozitářem, obchodníkem s cennými papíry oprávněným poskytovat investiční službu úschova a správa investičních nástrojů nebo se zahraniční

¹⁰⁷ Imobilizovaný cenný papír. IN-SERVER [online]. Frýdek-Místek: TUK-TUK [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <https://www.in-server.cz/cz/rubriky/slovník/i/imobilizovany-cenny-papir/>.

¹⁰⁸ § 416 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

¹⁰⁹ PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1262.

osobou s obdobným předmětem činnosti, která je oprávněna poskytovat služby v České republice.¹¹⁰

3.2.2. Vydání imobilizované akcie

Akcie na majitele mohou být vydány pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo jako imobilizovaný cenný papír.¹¹¹ Imobilizaci musí umožňovat stanovy akciové společnosti.¹¹²

Imobilizovaná akcie je vydána dnem, kdy akciová společnost předá akcie schovateli ve prospěch jejich vlastníka jako prvního nabyvatele. Pokud se do úschovy předává akcie na jméno, neuvádí se na ní při předání jméno vlastníka. V případě akcií na jméno má akcionář právo požadovat vydání akcie, a to za podmínek stanovených akciovou společností. Schovatel před vydáním akcie doplní na její listině jméno vlastníka. Schovatelem imobilizovaných akcií může být pouze osoba oprávněná vést samostatnou evidenci investičních nástrojů. Na imobilizované akcie na majitele, tedy akcie, u nichž jejich vlastníka nemůže požadovat vydání akcií z hromadné úschovy, se přiměřeně použijí ustanovení upravující zaknihované cenné papíry.¹¹³

3.3. Vztah zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti a zákona o obchodních korporacích

V souvislosti se zákonem o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti je třeba zmínit přijetí zákona o obchodních korporacích, který již v souladu se zákazem listinných akcií na majitele stanovuje, že tyto akcie je možné vydat pouze jako imobilizované nebo zaknihované. Úprava listinných akcií na majitele v zákoně o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti a v zákoně o obchodních korporacích se může zdát duplicitní a tedy nadbytečná. Zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti byl přijat již v květnu 2013 tak, aby byl nezávislý na pravidlech uvedených v zákoně o obchodních korporacích a byl tedy aplikovatelný i v případě, že by zákon o obchodních korporacích účinnosti dne

¹¹⁰ § 93a odst. 5 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

¹¹¹ § 274 zákona o obchodních korporacích.

¹¹² PAULY, Jan. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 1261.

¹¹³ § 2413 - 2414 nového občanského zákoníku.

1. ledna 2014 nenabyl.¹¹⁴ Zákodárce zároveň stanovil datum, kdy se listinné akcie na majitele ze zákona mění na akcie na jméno shodně s účinností zákona o obchodních korporacích. Do 30. června 2014 mělo představenstvo podle zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti povinnost uvést zápis v obchodním rejstříku do souladu s touto změnou a zároveň ve lhůtě do šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona o obchodních korporacích, tedy do 1. července 2014, měly společnosti vzniklé před účinností zákona o obchodních korporacích přizpůsobit své stanovy právní úpravě zákona o obchodních korporacích a v této lhůtě doručit příslušné dokumenty do sbírky listin. Zákodárce tedy nastavil pravidla tak, aby akciové společnosti stačila jedna změna stanov, která vyhoví jak zákonu o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti i zákonu o obchodních korporacích, a tedy i jedno podání do obchodního rejstříku.¹¹⁵

Důvodem pro přijetí zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti byl také fakt, že v zákoně o obchodních korporacích nejsou upravena výslovná pravidla pro změnu akcií a úprava postupu, když akcionáři listinné akcie na majitele společnosti nepředloží.¹¹⁶

3.4. Potřeba změny v úpravě listinných akcií

V době před účinností zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti docházelo ke zvyšujícímu se počtu akciových společností s listinnými akciemi na majitele, protože s nimi byly spojeny nízké náklady a snadná převoditelnost. Poplatek u centrálního depozitáře cenných papírů byl pro společnosti, které dosud neplatily z důvodu malého objemu akcií, vyšší. Listinné akcie na majitele však připouštěly anonymní akcionářskou strukturu, protože skuteční vlastníci akcií jsou obtížně dohledatelní. Taková struktura je spjata s rizikem netransparentního a korupčního prostředí. Listinné akcie na majitele umožňovaly snadné

¹¹⁴ Konec listinných akcií na majitele v Čechách. Beck-online: Weinhold Legal [online]. 2013, 2013(6) [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgnpwy5k7gzptc>.

¹¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹¹⁶ Konec listinných akcií na majitele v Čechách. Beck-online: Weinhold Legal [online]. 2013, 2013(6) [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgnpwy5k7gzptc>.

provádění korupčního jednání s nízkými náklady. Netransparentnost dále výrazně zvyšuje riziko, že prostřednictvím takových akciových společností bude docházet k legalizaci výnosů z trestné činnosti. Akciové společnosti proto mohly své akcie zaknihovat nebo imobilizovat, přičemž v obou případech tak na tyto subjekty dopadne úprava zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Akcionáři držící listinné akcie na jméno mají povinnost zřídit si pro účely výplaty dividend účet u bankovní instituce tak, aby bylo možné ověřit identifikaci akcionáře a sledovat tok dividend a jiných peněžitých plnění ve prospěch daného akcionáře. Identifikaci skutečných vlastníků akcií využijí orgány činné v trestním řízení, další dozorové a správní orgány, zadavatelé veřejných zakázek, poskytovatelé dotací a grantů, a další. I soukromoprávní subjekty jsou při podnikání zvýhodněni, pokud mohou jasně určit osoby stojící za společnostmi, se kterými chtějí obchodovat.

Cílem zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti je možnost identifikace akcionáře. Osoba akcionáře se však ne nutně shoduje s osobou, která je oprávněna vykonávat akcionářská práva, protože osoba držící akcie je může spravovat pro dalšího. Je zde však jasná snaha, aby byly odkryty i tyto typy vztahů a byly získány údaje o konečném vlastníkovi akcií. Dosah tohoto zákona je v podstatě soukromoprávní, protože omezuje akciové společnosti ve variabilitě, účelem je však proporcionální ochrana veřejného zájmu na omezení netransparentnosti akciových struktur. Zvýšený důraz na transparentnost a tedy rozkrytí anonymních akcionářských struktur je kladen u společností, které vstupují do právních vztahů se státem a jinými veřejnými institucemi. Jedná se tedy o veřejné zakázky a a jiné oblasti, kde se soukromé subjekty uchází o veřejné prostředky. Zvýšení transparentnosti by se nemělo týkat pouze akciových společností, ale všech právnických osob.

Zároveň tato legislativní změna měla pomoci podnikatelskému prostředí v České republice. Zprůhlednění vlastnických struktur společností jim zajistí větší kredibilitu a tedy možný vyšší zájem zahraničních investorů. Především však jde o pozitivní krok ve prospěch mezinárodních organizací, které se zabývají bojem s korupcí a bojem proti praní špinavých

peněz. Snížení korupčního prostředí a ztížení podmínek pro nelegální činnost spjatou s anonymními akciemi v důsledku mělo přinést i zvýšení příjmů do státního rozpočtu.¹¹⁷

3.5. Postoje k zákonu o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti

V souvislosti s přijetím zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti se v tisku objevovaly názory pochybující o prospěšnosti této zákonné úpravy. Zaznívalo, že tato novela co se korupce týče, nic nevyřeší. Pokud vlastník akcie bude chtít zůstat utajen, stačí mu založit společnost v některé ze zemí, kde akcie na majitele nejsou zakázány, a prostřednictvím této společnosti akcie domácí společnosti zakoupit. Akcionářem české akciové společnosti se tedy stane společnost, jejíž vlastník není znám. I v Evropě je stále možné najít země, které listinné akcie na majitele nezakazují. Kromě toho tento krok znamenal zátěž pro akciové společnosti, a to finanční i časovou. Vítězslav Hruška ze společnosti Trust Services se vyjádřil, že *„všechny tyto společnosti by musely svolat valnou hromadu, na níž by došlo ke změně podoby akcií (z listinných na zaknihované), nebo ke změně formy (z akcií na majitele na akcie na jméno). Dále by společnosti tyto změny musely ohlásit obchodnímu rejstříku a zajistit výměnu akcií. Řádově se může jednat o týdny až měsíce. Celý tento proces bude společnosti stát samozřejmě nemalé finanční částky – od poplatků notáři počínaje, kolky a soudními poplatky konče. Dalším případným úkonem společnosti bude nechat akcie zaknihovat ve Středisku cenných papírů (SCP). Krom nutnosti otevřít příslušné účty u SCP toto obnáší pro každé konání valných hromad žádat Středisko s dostatečným předstihem o výpis z tohoto účtu.”*¹¹⁸

Ekonom a bývalý ministr pro privatizaci Tomáš Ježek, který byl velkým kritikem anonymních akcií, však vyjádřil podporu jejich zákazu, když řekl, že *„To je něco, co je dávno a dávno ve všech slušných zemích zakázáno.”* Podle Ježka způsobovala existence anonymních akcií dvě obrovské díry v zákonech. *„První je do zákona o střetu zájmů. Tam není možné dokázat, že zakázku získal ten ministr, hejtman, starosta nebo úředník, který*

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹¹⁸ Zrušení akcií na majitele přinese problémy akciovým společnostem Read more: <http://www.investujeme.cz/zruseni-akcii-na-majitele-prinese-problemy-akciovym-spolecnostem/#ixzz44Oum9Owt>. Investujeme.cz [online]. Praha: investujeme.cz, 2010 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/zruseni-akcii-na-majitele-prinese-problemy-akciovym-spolecnostem/>.

rozhodoval, kdo ji dostane. A pak je to samozřejmě obrovská díra v zákoně o praní špinavých peněz. Listinnými akciemi na doručitele se dají převádět obrovské miliardové částky, absolutně bez možnosti to registrovat. Kdyby akcionářem byl Usáma bin Ládín, nikdo to nezjistí.“¹¹⁹

D. Kuboň uvádí, že rámci diskuze o zrušení anonymních akcií na majitele se povětšinou opomíjí, že česká právní úprava disponuje již od roku 2008 nástrojem k odhalování skutečných vlastníků této formy akcií. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu implementoval do českého právního řádu legální definici skutečného majitele prostřednictvím povinnosti finanční instituce při obchodu v hodnotě 15.000 EUR a vyšší, nebo bez ohledu na tento limit při obchodu představujícím vyšší riziko zneužití, zjišťovat skutečného majitele svých klientů, a to i u akciových společností s akciemi na majitele. Skutečným majitelem se v případě podnikatelů rozumí vždy fyzická osoba, která sama nebo na základě dohody s jiným společníkem nebo společníky disponuje více než 25 % hlasovacích práv nebo která je na základě jiné skutečnosti příjemcem výnosů z činnosti tohoto podnikatele. Dále se jedná o fyzickou osobu, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku tohoto podnikatele; nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby nebo jiných osob. Není-li dána zákonná výjimka a pokud klient neposkytne potřebnou součinnost, nebo z jiného důvodu nelze zjistit skutečného majitele, anebo existují pochybnosti o pravdivosti informací poskytnutých klientem nebo o pravosti předložených dokladů, odmítne banka či jiná povinná osoba uskutečnění obchodu nebo uzavření obchodního vztahu. Zákonná výjimka může být dána pouze u klientů jako například úvěrové nebo finanční instituce, ústřední orgány státní správy, kótované společnosti a další osoby, jejichž identita je dostatečně známá a transparentní a u nichž není předpoklad, že by své obchodní aktivity zneužívaly k praní špinavých peněz. Finanční instituce dále musí informovat Ministerstvo financí o každém podezřelém obchodu, přičemž podezřelý je obchod vždy, když klient odmítá uvést skutečného vlastníka. Je však třeba dodat, že tato veřejnoprávní regulace činila zejména akciovým společnostem s akciemi na majitele nemalé

¹¹⁹ O zrušení anonymních akcií se bojuje i na Wikipedii. Frank Bold [online]. Frank Bold, 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://frankbold.org/pro-media/tiskova-zprava/o-zruseni-anonymnich-akcii-se-bojuje-i-na-wikipedii>.

potíže, protože soukromé právo neposkytovalo členům představenstev žádný nástroj, jak skutečné vlastníky u anonymních akciových společností zjišťovat, a to zejména v případě mezinárodních holdingových struktur.¹²⁰

Možnost dohledat skutečné vlastníky akcií se tedy pro akciové společnosti i finanční instituce s přijetím zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti zjednodušila, ovšem pouze za předpokladu, že vlastníkem akcie je fyzická nebo právnická osoba řídící se právním řádem České republiky nebo jiné země s legislativou zakazující anonymní akcie.

3.6. Související zákonná úprava

K rozkrytí akcionářských struktur poslouží kromě zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti i další předpisy, převážně procesního charakteru.

3.6.1. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu stanovuje povinnost centrálního depozitáře a dalších osob sdělovat orgánům veřejné moci informace z evidence a dokumentů, které jsou u něj uschovány, když stanoví, že centrální depozitář a osoba, která vede samostatnou evidenci investičních nástrojů, poskytne údaje z evidence a dokumentů, které jsou povinny uchovávat po dobu 12 let od konce kalendářního roku, ve kterém byl údaj v evidenci zapsán, a to mimo jiné soudům pro účely soudního řízení, exekutorovi pro účely exekučního řízení, jehož účastníkem je vlastník investičního nástroje, a orgánům činným v trestním řízení pro účely trestního řízení. Dále tyto údaje poskytuje osoba, která vede evidenci navazující na centrální evidenci cenných papírů, a osoba, která vede evidenci navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů.¹²¹

Výkon práva vlastníka akcie v evidenci investičních nástrojů může být dále pozastaven rozhodnutím soudu, správního úřadu nebo exekutora, je-li to nezbytné v souvislosti s vydáním předběžného opatření, exekučního příkazu nebo k jiným účelům soudního nebo správního řízení nebo stanoví-li tak jiný právní předpis.¹²² Správnímu úřadu a

¹²⁰ SKUTEČNÝ MAJITEL AKCIE NA MAJITELE. KLB LEGAL [online]. Praha: Patria.cz, 2010 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.klblegal.cz/skutecny-majitel-akcie-na-majitele/>.

¹²¹ § 115 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

¹²² § 97 odst. 1 písm. b) zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

soudu je však přiznáno vyšší postavení, protože mohou dát příkaz ke zrušení pozastavení nakládání s akcií, k němuž dala příkaz jiná osoba.¹²³

3.6.2. Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963, Občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“) stanoví, že je každý povinen bezplatně na dotaz sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí.¹²⁴ Kromě něj zakotvuje ustanovení, podle kterého se cenné papíry zapsané v evidenci investičních nástrojů sepíší, jakmile se soud dozví, že jsou pro povinného evidovány v evidenci investičních nástrojů.¹²⁵ Po sepsání soud přikáže osobě oprávněné k vedení evidence investičních nástrojů zapsat pozastavení výkonu práva vlastníka nakládat s investičním nástrojem do evidence. Takto je přiznáno právo soudního vykonavatele získat informace z evidence cenných papírů v souvislosti s výkonem rozhodnutí prodejem movitých věcí. Toto ustanovení se vztahuje jak na zaknihované, tak imobilizované cenné papíry.¹²⁶

3.6.3. Trestní řád

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“) stanoví, že státní zástupce a po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání předseda senátu může požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství, a údaje z evidence cenných papírů, je-li toho v trestním řízení třeba k řádnému objasnění okolností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nebo v řízení před soudem též k posouzení poměrů obviněného anebo pro výkon rozhodnutí.¹²⁷ Z výše zmíněných důvodů je možné nařídít i sledování bankovního účtu nebo účtu u osoby oprávněné k evidenci investičních nástrojů podle zvláštního zákona,

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹²⁴ § 128 občanského soudního řádu.

¹²⁵ § 326 odst. 6 Občanského soudního řádu.

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹²⁷ § 8 trestního řádu.

a to nejvýše po dobu šesti měsíců. Takto získané údaje nelze využít pro jiný účel než pro trestní řízení, ke kterému byly získány.¹²⁸

Zaknihované cenné papíry lze v trestním řízení i zajistit. Osoba oprávněná k vedení evidence investičních nástrojů podle zvláštního zákona nebo Česká národní banka zřídí jejich majiteli zvláštní účet, na kterém tyto cenné papíry bude vést.¹²⁹

3.6.4. Insolvenční zákon

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“) stanoví, že osoby vedoucí evidenci cenných papírů a finanční instituce jsou povinny poskytnout insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost bez zbytečného odkladu součinnost.¹³⁰ Výše zmíněné subjekty poskytují údaje o majetku dlužníka a některé další, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo dlužníku. Součinnost spočívá dále v tom, že uvedené orgány a osoby, které mají u sebe listiny nebo jiné věci, které mohou sloužit ke zjištění dlužníkovy majetku je bez zbytečného odkladu po doručení žádosti vydají nebo zapůjčí insolvenčnímu správci.¹³¹

3.6.5. Zákon o zadávání veřejných zakázek

Dne 1. října 2016 vstoupí v účinnost nový zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (dále jen „zákon o zadávání veřejných zakázek“), který nahradí dosavadní právní předpisy regulující tuto oblast. Z hlediska akciového práva je nejzásadnější změnou možnost zadavatele vyloučit ze zadávacího řízení účastníka, který je akciovou společností a nemá vydané zaknihované akcie. V souladu s důvodovou zprávou k tomuto zákonu je tedy vydání zaknihovaných akcií nutnou podmínkou k získání veřejné zakázky. Tato úprava zadávání veřejných zakázek je z hlediska transparentnosti velkým krokem kupředu, díky kterému se Česká republika přikloní k zemím západní Evropy, kde se obdobná opatření efektivně

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹²⁹ § 79c trestního řádu.

¹³⁰ § 43 insolvenčního zákona.

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

uplatňují již řadu let. Díky zaknihovaným akciím, jejichž prostřednictvím bude možné jednoznačně identifikovat vlastníky společností ucházejících se o veřejné zakázky, se výrazně usnadní prokázání protiprávní činnosti konkrétních osob v případě, že by se společnost nebo akcionáři dopustili v souvislosti s veřejnou zakázkou protiprávního jednání (např. korupce, podvodu nebo hospodářské trestné činnosti).¹³²

¹³² NĚMEC, Libor a Filip MURÁR. ZAKNIHOVANÉ AKCIE - NOVÁ PODMÍNKA PRO ÚČAST VE VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH. Epravo.cz [online]. 2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaknihovane-akcie-nova-podminka-pro-ucast-ve-verejnych-zakazkach-101781.html>.

4. Evropská úprava skutečného vlastníka akcií

Na úrovni legislativy EU se snaha o zvýšení transparentnosti projevila už v první směrnici Rady 68/151/EHS ze dne 9. března 1968, kterou nahradila směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, která nařizuje zajistit, aby společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti zveřejňovaly určité typy dokumentů (např. zakládací dokumenty, některé dokumenty týkající se statutárních orgánů, účetní závěrky, apod.).¹³³ Dále je třeba zmínit směrnici 2009/109/ES, kterou se mění směrnice Rady 77/91/EHS, 78/855/EHS a 82/891/EHS a směrnice 2005/56/ES, pokud jde o požadavky na předkládání zpráv a na dokumentaci v případě fúzí a rozdělení.

Naplno se však požadavek transparentnosti projevil až v návrhu nové právní úpravy v podobě čtvrté směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (dále jen „AML směrnice“) který na počátku února 2013 zveřejnila Evropská komise. Tato směrnice navazuje na doporučení vydané mezinárodním Finančním akčním výborem z předchozího roku.¹³⁴ Evropský parlament AML směrnici schválil dne 20. května 2015. Dne 26. června 2015 vstoupila v platnost a musí být implementována do národních právních úprav do 26. června 2017.¹³⁵ Tato směrnice výslovně zavádí povinnost každé právnické osoby mít neustále aktuální informace o jejich konečných vlastnících. Tyto informace musí být archivovány a na vyžádání poskytnuty finančním útvarům. Zrušení anonymních akcií je prvním krokem k

¹³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹³⁴ 89572. PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ - EVROPSKÁ UNIE ZPŘÍSNÍ PRAVIDLA. Epravo.cz [online]. Praha: epravo.cz, 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prani-spinavych-penez-evropska-unie-zprisni-pravidla-89572.html>.

¹³⁵ Časový harmonogram implementace Čtvrté AML směrnice zveřejněn. Akonttrust [online]. Praha: Akont Trust Company, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2140-casovy-harmonogram-implementace-ctvrte-aml-smernice-zverejnen/1.

tomuto cíli.¹³⁶ AML směrnice dále zavádí povinnost vést centrální rejstříky obsahující informace týkající se skutečných vlastníků společností a jiných právnických entit. Tyto rejstříky mají být přístupné především státním a finančním autoritám. Některým subjektům jako jsou právníci, banky nebo auditoři, bude zavedena povinnost nahlašovat podezřelé aktivity svých klientů.¹³⁷

4.1. AML směrnice

AML směrnice zdůrazňuje nutnost mezinárodní spolupráce v boji proti praní peněz a financování terorismu, a to jak na úrovni Evropské Unie, tak mezinárodně. Totožnost kterékoli fyzické osoby, která vlastní právnickou osobu nebo nad ní vykonává kontrolu, musí být možné zjistit. Členské státy by k dosažení skutečné transparentnosti měly zajistit pokrytí co nejširšího spektra právnických osob založených na jejich území. Konkrétní výše akciového podílu by měla být jedním z klíčových faktorů, který je třeba při hledání skutečného vlastníka zohlednit, i když automaticky nezaručuje jeho nalezení. Členským státům je však ponechána možnost se rozhodnout, že indikátorem vlastnictví nebo kontroly může být i nižší procentní podíl. Zjišťování a ověřování totožnosti skutečných vlastníků je případně třeba vztáhnout i na právnické osoby vlastnící jiné právnické osoby, proto by povinné osoby měly hledat fyzickou osobu, která prostřednictvím vlastnického podílu nebo jinými prostředky může uplatňovat rozhodující vliv nebo disponuje pravomocí jmenovat vrcholné vedení. Ve výjimečných případech mohou povinné osoby po vyčerpání všech ostatních prostředků identifikace, a neexistuje-li žádné důvodné podezření o jiné osobě, považovat za skutečného vlastníka osobu či osoby ve vrcholném vedení. Přesné a aktuální informace o skutečném vlastníku jsou klíčové pro sledování pachatelů trestných činů, kteří by jinak mohli svou totožnost skrýt v korporátní struktuře, proto mají členské státy povinnost zajistit, aby subjekty zapsané do rejstříku kromě základních informací, jako jsou název společnosti, adresa, doklad o vzniku a právní vlastnictví, měly k dispozici přesné a aktuální

¹³⁶ 89572. PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ - EVROPSKÁ UNIE ZPŘÍSNÍ PRAVIDLA. Epravo.cz [online]. Praha: epravo.cz, 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prani-spinavych-penez-evropska-unie-zprisni-pravidla-89572.html>.

¹³⁷ Časový harmonogram implementace Čtvrté AML směrnice zveřejněn. Akonttrust [online]. Praha: Akont Trust Company, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2140-casovy-harmonogram-implementace-ctvrte-aml-smernice-zverejnen/1.

informace o svém skutečném vlastnictví. Tyto informace mají být uchovávány v centrálním registru mimo danou společnost. K tomuto účelu je možné použít centrální databázi shromažďující informace o skutečném vlastnictví, obchodní rejstřík nebo jiný centrální registr. Tyto informace mají být v případě potřeby k dispozici příslušným orgánům a finančním zpravodajským jednotkám, stejně tak jako osobám provádějícím opatření hloubkové kontroly klienta. V souladu s pravidly o ochraně osobních údajů má být přístup k těmto informacím poskytnut i dalším osobám, které mohou v souvislosti s praním peněz, financováním terorismu a souvisejícími prediktivními trestnými činy jako korupce, daňové trestné činy a podvody prokázat opravdový zájem. Tyto osoby by měly mít přístup k informacím o povaze a rozsahu skutečné držené účasti. Zároveň platí, že včasný přístup k informacím o skutečném vlastníkovi má být zajištěn tak, aby dotčená společnost nebyla varována a nemohla tedy účel zjištění zmařit. Členské státy musí přijmout opatření, která zabrání zneužití akcií na majitele.

AML směrnice reaguje i na vytýkaný problém regulace, který vzniká nedostatečnou legislativní úpravou transparentnosti v některých zemích mimo Evropskou Unii, když stanoví, že úvěrové a finanční instituce Unie, které mají pobočky a dceřiné podniky ve třetích zemích, v nichž jsou požadavky ohledně zjišťování skutečného vlastnictví méně přísné než ve členských státech, mají s cílem vyhnout se uplatňování velmi odlišných norem v rámci jedné instituce nebo skupiny institucí používat pro tyto pobočky a dceřiné společnosti normy Unie, nebo pokud toto není možné, upozornit příslušné orgány domovského členského státu.

AML směrnice dále definuje skutečného vlastníka jako fyzickou osobu nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují společnost, nebo fyzická osoba nebo osoby, jejichž jménem se transakce nebo činnost provádí. Řadí se sem především fyzické osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují právnickou osobu prostřednictvím přímého nebo nepřímého vlastnictví dostatečného akciového podílu nebo hlasovacích práv v uvedené právnické osobě, včetně akcií na majitele, nebo prostřednictvím kontroly jinými prostředky nad uvedenou právnickou osobou, jež není společností kótovanou na regulovaném trhu, která podléhá požadavkům na zveřejnění informací v souladu s právem Evropské Unie nebo která podléhá rovnocenným mezinárodním standardům zajišťujícím přiměřenou transparentnost informací o vlastnictví. Za přímé vlastnictví se považuje akciový podíl ve výši 25% plus jedna akcie, který drží fyzická osoba. O nepřímé vlastnictví jde v případě

akciového podílu ve výši 25% plus jedna akcie, který drží společnost kontrolovaná jednou či více fyzickými osobami nebo několik společností kontrolovaných stejnou fyzickou osobou nebo fyzickými osobami. Členské státy mohou stanovit, že indikátorem vlastnictví nebo kontroly bude nižší procentní podíl. Pokud se nepodařilo skutečného vlastníka určit výše zmíněnými prostředky a za předpokladu, že o něm neexistuje důvodné podezření nebo jestliže existuje pochybnost o tom, že identifikovaná osoba nebo osoby jsou skutečnými vlastníky, je možné provést kontrolu jinými prostředky a v souladu s kritérii směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU a za skutečného vlastníka považovat fyzickou osobu nebo osoby ve vrcholném vedení.

Členské státy mají za úkon implementovat do svých právních řádů zákaz vedení anonymních účtů nebo anonymních vkladních knížek u úvěrových nebo finančních institucí. Minimálním požadavkem je provedení hloubkové kontroly vlastníků existujících anonymních účtů a anonymních vkladních knížek a příjemců výnosů z nich, co nejdříve je to možné, nejpozději však před jakýmkoli použitím těchto účtů nebo vkladních knížek. Opatření hloubkové kontroly zahrnují zjištění totožnosti skutečného vlastníka a přijetí náležitých opatření pro ověření jeho totožnosti, aby povinná osoba skutečného majitele opravdu znala. To zahrnuje přijetí opatření k pochopení vlastnické a řídicí struktury právnické osoby. Ověření totožnosti skutečného vlastníka musí proběhnout před vznikem obchodního vztahu nebo uskutečněním transakce. Výjimka, kdy ověření totožnosti skutečného vlastníka bude dokončeno po vzniku obchodního vztahu, je možná k zajištění plynulosti běžného obchodování a pokud jsou rizika praní peněz a financování terorismu malá.

Členské státy implementují povinnost uplatnit opatření hloubkové kontroly nejen pro nové klienty, ale i pro stávající při zohlednění míry rizika, přičemž za rizikové faktory jsou považovány společnosti mající pověřené akcionáře nebo společníky nebo akcie ve formě na majitele.¹³⁸

Z výše zmíněného vyplývá, že zákaz listinných akcií na majitele v zákoně o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti byl pouze prvním krokem k naplnění zásad transparentnosti podle legislativy Evropské Unie. Po implementaci AML směrnice tak finanční a úvěrové instituce nebudou smět provádět transakce obchodních společností s

¹³⁸ AML směrnice EU 2015/849.

anonymní strukturou, a to jak v případě vlastníků z České republiky, tak vlastníků, kteří jsou právníckými osobami ve třetích zemích umožňujících listinné akcie na majitele, pokud nebude doložena totožnost těchto akcionářů. Trend rozkrývání vlastnických struktur ostatně lze sledovat celosvětově, kde například Světová banka požaduje rozkrývání vlastnických struktur účastníků projektů financovaných Světovou bankou.¹³⁹

4.2. Navazující připravované novelizace v České republice

V českém prostředí je problematika rozkrývání vlastnických struktur stále velmi živá. V současné době je připravována novelizace zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, jejíž účinnost by měla nastat dne 1. ledna 2018. Rada vlády ve svém stanovisku požadovala, aby byl návrh zákona rozšířen o řešení problematiky transparentnosti vlastnické struktury právníckých osob vstupujících do právních vztahů, v jejichž rámci obdrží plnění z veřejných prostředků (veřejné zakázky, dotace apod.).¹⁴⁰ Úprava zadávání veřejných zakázek byla nakonec vtělena do nového zákona o veřejných zakázkách. Novela zákona bude obsahovat definici skutečného vlastníka právnícké osoby, kterým se rozumí fyzická osoba, která má fakticky nebo právně možnost vykonávat přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právnícké osobě. V případě akciové společnosti se bude jednat o fyzickou osobu, která sama nebo společně s osobami jednajícími s ní ve shodě disponuje více než 25 % hlasovacích práv nebo má větší než 25% podíl na základním kapitálu, nebo osoba, která sama nebo společně s osobami jednajícími s ní ve shodě ovládá fyzickou osobu výše zmíněnou. Dále jde o fyzickou osobu, která má být příjemcem alespoň 25 % zisku nebo která je členem představenstva anebo v

¹³⁹ Zpravodajská zpráva ke stanovisku Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „Stanovisko Rady“), a k samotnému návrhu zákona. In: Nfpk [online]. Praha: Nadační fond proti korupci, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.nfpk.cz/_userfiles/soubory/zpravodajska_zprava/nfpk_zpravodajska_zprava_aml_ver1.00.pdf.

¹⁴⁰ Zpravodajská zpráva ke stanovisku Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „Stanovisko Rady“), a k samotnému návrhu zákona. In: Nfpk [online]. Praha: Nadační fond proti korupci, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.nfpk.cz/_userfiles/soubory/zpravodajska_zprava/nfpk_zpravodajska_zprava_aml_ver1.00.pdf.

postavení obdobným postavení člena představenstva, pokud akciová společnost nemá skutečného vlastníka nebo jej nelze určit podle pravidel výše uvedených.¹⁴¹

V návaznosti na AML směrnici by novelou měl projít i zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Otevřená je hlavně otázka nahlížení do veřejných rejstříků, konkrétně vstup zadavatelů veřejných zakázek a řídicích orgánů operačních programů Evropské unie do evidence skutečných vlastníků.¹⁴² AML směrnice předpokládá přístupnost veřejných rejstříků především pro příslušné orgány, finanční zpravodajské jednotky a pro veřejnost pouze v omezené míře v souvislosti s prokazováním korupce a podobného trestného jednání. Rada vlády a další osoby se vyjadřují pro zpřístupnění informací ve veřejných rejstřících bez omezení. Konkrétně mají být údaje o skutečných vlastnících právnických osob uvedených ve veřejném rejstříku plně zveřejňovány, a to ve shodném právním režimu, jako ostatní údaje ve veřejném rejstříku, tj. bez jakéhokoli omezení přístupu veřejnosti, bezplatně, způsobem umožňujícím dálkový přístup a v plném rozsahu zapisovaných údajů s výjimkou rodného čísla. Předseda Krajského soudu v Plzni M. Sedláček k tomuto mimo jiné uvedl: *„Podle mého názoru neexistují objektivní důvody, které by vylučovaly veřejný přístup k rejstříku konečných vlastníků, mohu odkázat například na insolvenční rejstřík, ve kterém zveřejňujeme ohromné množství dat a osobních údajů dotčených osob, nedomnívám se osobně (jako trestní soudce), že existuje ospravedlnitelný zájem tajit totožnost konečných vlastníků a poskytovat jim větší anonymitu a ochranu nežli osobám podnikajícím jako fyzické osoby nebo v rámci korporací se zjevnými vlastníky“*.¹⁴³

¹⁴¹ NEVRKLA, Luboš. EVIDENCE SKUTEČNÝCH MAJITELŮ PRÁVNICKÝCH OSOB SE BLÍŽÍ. Epravo.cz [online]. 2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-pravnickych-osob-se-blizi-103153.html>.

¹⁴² Protikorupční rada projednala problematiku rozkrývání vlastnické struktury. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí [online]. Praha: Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2016 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/dokumenty/tiskove-zpravy/protikorupcni-rada-projednala-problematiku-rozkryvani-vlastnicke-struktury-140396/>.

¹⁴³ Zpravodajská zpráva ke stanovisku Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „Stanovisko Rady“), a k samotnému návrhu zákona. In: Nfpk [online]. Praha: Nadační fond proti korupci, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.nfpk.cz/_userfiles/soubory/zpravodajska_zprava/nfpk_zpravodajska_zprava_aml_ver1.00.pdf.

5. Právní úprava akcií na majitele v zemích Evropy

Právní úprava akcií na majitele v evropských zemích je velmi odlišná. Některé země, především na západě Evropy, listinné akcie na majitele historicky nezakazovaly, jako například Německo, Velká Británie či Polsko. Další státy tyto akcie v určitém rozsahu omezovaly. Státy spíše ve východní Evropě jako Rusko či Ukrajina mají již dlouhou dobu listinné akcie na majitele zakázané. Některé západní státy tuto chybějící úpravu nahrazovaly zvýšenou ochranou v oblasti veřejných zakázek.¹⁴⁴

V současné době je však v celé Evropě patrný legislativní trend, v rámci kterého se státy houfně přiklání k zákazu listinných akcií na majitele a tuto úpravu implementují do svého právního řádu. Z tohoto pohledu byl český zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti velmi dobrým krokem vpřed, který svým obsahem předběhl dobu.

5.1. Německo

Německo mělo podobná pravidla jako dříve Česká republika. Existovala svobodná volba, zda akcie společnosti budou emitovány jako akcie na majitele či na jméno. Povinnost vydat akcie na jméno byla dána u daňově-poradenských a auditorských společností, a dále v případech, kdy bylo s akcií spojeno zvláštní právo nebo povinnost.¹⁴⁵

Na mezinárodní úrovni byla vyjádřena kritika německého právního systému, že společnosti s akciemi na majitele, které neobchodují na burze, nedávají k dispozici dostatečné informace o stavu společnosti. Především se jednalo o absenci záznamů o vlastnicích akcií na majitele, který by bylo možné zprostředkovat zahraničním investorům.¹⁴⁶

25. března 2015 byl v Německém parlamentu projednán v prvním čtení vládní návrh novely akciového práva. Tato novela stanoví, že společnosti, které neobchodují na burze,

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

¹⁴⁶ Gesetzentwurf der Bundesregierung: Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Aktiengesetzes (Aktienrechtsnovelle 2014) [online]. 2015, , 48 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/043/1804349.pdf>.

mohou vydávat akcie na majitele jen tehdy, pokud bude vyloučeno právo akcionáře na vydání akcie v listinné podobě. Místo toho se akcie na majitele sepíší na společnou listinu, která bude uložena u banky shromažďující cenné papíry nebo u centrálního depozitáře. Dokud toto nebude provedeno, musí společnost, stejně jako u akcií na jméno, vést seznam vlastníků akcií na majitele. Takto se stanou vlastnické struktury společnosti transparentní, což přispěje k obraně proti praní špinavých peněz a financování terorismu.¹⁴⁷

5.2. Slovensko

Opačným případem je Slovensko, kde jsou akcie na majitele v listinné podobě zakázané už od roku 1999. Slovenský Zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník povoluje vydat akcie na majitele pouze jako zaknihované, když v § 156 říká: „*Akcia môže znieť na meno alebo na doručiteľa. Stanovy môžu založiť právo akcionárov na výmenu akcie na meno za akcie na doručiteľa a naopak. Akcia na meno môže byť vydaná ako listinná alebo zaknihovaná. Akcia na doručiteľa môže byť vydaná len ako zaknihovaná.*” Vlastník zaknihované akcie je zapsán v centrální evidenci cenných papírů, údaje v této evidenci však nejsou veřejně přístupné. Častým problémem však bylo obcházení této úpravy, když byly jako vlastníci akcií zapsány společnosti se sídlem na Kypru, v Nizozemsku nebo Lucembursku.¹⁴⁸

Do poloviny roku 1999 byly akcie na majitele vydávány převážně v listinné podobě, čímž byla zajištěna anonymita jejich držitelů a snadná manipulace při převodu vlastnického práva. Zákaz listinných akcií na majitele byl přijat do slovenského právního řádu zákon č. 128/1999 Zb., kterou se mění a doplňuje zákon č. 600/1992 Zb. o cenných papírech. Tato novela přikázala zaknihovat akcie na majitele, a to veřejně i neveřejně obchovatelné. Akcie jsou tedy předmětem evidence vedené střediskem cenných papírů SR (dále jen „SCP SR”). Společnosti měly 2 možnosti, jak postupovat. Mohly registrovat své akcie na majitele u SCP SR a tím změnit jejich podobu z listinné na zaknihovanou. Další možností byla změna formy akcie na majitele v akcii na jméno. Zákon pro případ nesplnění povinnosti ze strany

¹⁴⁷ CMS Blog. Die Aktienrechtsnovelle 2014 [online]. Köln: CMS Hasche Sigle, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.cms-shs-bloggt.de/gesellschaftsrecht/aktienrecht-und-corporate-governance/die-aktienrechtsnovelle-2014/>.

¹⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

akciových společností stanovil sankci v podobě zrušení a likvidace společnosti. Soudy tak neměly na výběr a nemohly přistoupit k mírnějšímu trestu například v podobě pokuty. Přesto však do října roku 2000 nebylo nařízeno žádné zrušení společnosti, i když do té doby na zákonnou úpravu všechny akciové společnosti nepřistoupily. Soudy měly povinnost zakročit i bez návrhu, z úřední povinnosti, bez ohledu na to, z jakoho zdroje se o prohřešku společnosti dozvěděly.¹⁴⁹

Z tohoto pohledu je úprava sankce za nesplnění povinnosti nešťastná a neúčinná, protože orgány soudní moci patrně zhodnotily zrušení společnosti jako nepřiměřený trest, a proto z nedostatku jiné možnosti nepodnikly nic.

Charakteristickým znakem listinných akcií na majitele je anonymita, proto společnosti často neznaly všechny vlastníky akcií. Z toho vyvstává problém, jak zajistit, aby vlastníci akcie v sídle společnosti skutečně odevzdali. Zákonná úprava pamatovala i na tento případ, když stanovila, že středisko vede zvláštní evidenci listinných cenných papírů, které nebyly odevzdány.¹⁵⁰

5.3. Rakousko

Rakouské akciové právo přistoupilo ke změně v roce 2011, v reakci na směrnici 2009/109/ES. Jednalo se o balíček opatření ke zlepšení transparentnosti akciových společností, v rámci kterého byla stanovena povinnost společností neobchodujících na burze vydávat pouze akcie na jméno.¹⁵¹

¹⁴⁹ Akciové spoločnosti sa zahrávajú so zákonom. TREND.SK [online]. Bratislava: News and Media Holding, 2001 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-J%C3%BAn/akciovye-spolocnosti-sa-zahravaju-so-zakonom.html>.

¹⁵⁰ Akciové spoločnosti sa zahrávajú so zákonom. TREND.SK [online]. Bratislava: News and Media Holding, 2001 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-J%C3%BAn/akciovye-spolocnosti-sa-zahravaju-so-zakonom.html>.

¹⁵¹ Vorblatt: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Vorblatt und Erläuterungen. Parlament.gv.at [online]. , 24 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222944.pdf.

Rakouský akciový zákon stanoví, že akcie mohou znít pouze na jméno. Akcie mohou znít na majitele, pokud společnost obchoduje na burze nebo pokud akcie mají být podle stanov připuštěny k obchodování na burze.¹⁵²

Společnosti, jejichž akcie před touto novelou zákona měly formu na majitele, měly povinnost změnit formu svých akcií na jméno.¹⁵³ Lhůta na změnu akcií a s tím související úpravu stanov akciových společností byla dána do konce roku 2013.¹⁵⁴ S akciemi na jméno je v rámci společnosti spojena povinnost vést registr akcií, aby byly v každé společnosti neobchodující na burze k dispozici záznamy o identitě akcionářů, společně s informací o bankovním účtu akcionáře, přes který se realizují všechny platby od společnosti pro akcionáře. To umožňuje sledování peněžních toků, ale také identifikace akcionáře podle bankovních předpisů.¹⁵⁵

Nicméně i u společností obchodujících na burze se projevila snaha o větší transparentnost. Akcie na majitele mohou být sepsány pouze na hromadné listině a uloženy u deponitáře cenných papírů. Takto se mohou transakce s akciemi uskutečnit pouze prostřednictvím bankovních institucí.¹⁵⁶

5.4. Švýcarsko

Švýcarská úprava akcií na majitele byla dlouho velmi benevolentní, když bez dalšího umožňovala společností zvolit si akcie na majitele i na jméno, a to i obě formy stojící vedle

¹⁵² Textgegenüberstellung: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Textgegenüberstellung. Parlament.gv.at [online]. , 27 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222945.pdf.

¹⁵³ Vorblatt: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Vorblatt und Erläuterungen. Parlament.gv.at [online]. , 24 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222944.pdf.

¹⁵⁴ Dorda, Brugger, Jordis. Verpflichtende Umstellung auf Namensaktien [online]. Vídeň: DORDA BRUGGER JORDIS Rechtsanwälte, 2011 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.dbj.at/news/newsletter/verpflichtende-umstellung-auf-namensaktien>.

¹⁵⁵ Vorblatt: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Vorblatt und Erläuterungen. Parlament.gv.at [online]. , 24 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222944.pdf.

¹⁵⁶ Dorda, Brugger, Jordis. Verpflichtende Umstellung auf Namensaktien [online]. Vídeň: DORDA BRUGGER JORDIS Rechtsanwälte, 2011 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.dbj.at/news/newsletter/verpflichtende-umstellung-auf-namensaktien>.

sebe v rámci jedné společnosti.¹⁵⁷ V roce 2015 však v rámci celoevropského trendu přistoupili Švýcarští zákonodárci k opatřením k zajištění vyšší transparentnosti. Na rozdíl od většiny okolních zemí akcie na majitele formálně nezakázali, a to ani u společností neobchodujících na burze, zrušili však zcela jejich anonymní podstatu. Zákonodárci stanovili povinnost akciových společností znát své akcionáře jmenovitě a vést soupis obsahující jejich křestní jména, příjmení, adresu a kopii jejich úředního dokladu totožnosti. U právnických osob, které jsou akcionáři, je nutné předkládat výpis z obchodního rejstříku. Akcionáři společností, které neobchodují na burze, se museli v šestiměsíční lhůtě přihlásit u společnosti a zapsat své údaje. V opačném případě nemohli vykonávat svá majetková práva vyplývající z účasti na společnosti, například nárok na dividendu, a dále svá hlasovací práva do doby, než provedou své přihlášení. Správní rada má povinnost zajistit, že hlasovací a majetková práva vykonávají pouze ti akcionáři, kteří se již přihlásili. Osoby, které nabydou akcie na majitele nekótované na burze, mají nově povinnost oznámit toto nabytí společnosti ve lhůtě jednoho měsíce. Pokud se nabyvatel společnosti nepřihlásí, nemůže vykonávat svá majetková, ani hlasovací práva.

V zájmu vyšší transparentnosti byla stanovena nová pravidla i pro akciové společnosti s akciemi na jméno, a to ohledně vlastnických vztahů, které převyšují hranici 25 % účasti na společnosti. Nedodržení těchto pravidel má stejný účinek jako nepřihlášení vlastníka akcií na majitele.¹⁵⁸

5.5. Velká Británie

Také Velká Británie byla zemí, kde až do loňského roku mohly být vydávány akcie na majitele. Změnu přinesl zákon Small Business, Enterprise and Employment Act 2015, který stanovil požadavek, aby společnosti vedly registr s identifikací osob, které mají významnou kontrolu nad společností. Takovou kontrolou se rozumí více než 25 % podílu nebo hlasovacích práv, nebo jiné ovládání společnosti a jejího managementu. Informace z registru mají být přístupné k nahlédnutí.

¹⁵⁷ art. 622 Obligationenrecht - 5. Teil Zivilgesetzbuch.

¹⁵⁸ FIDUCONSULT. NEUES AUS DEM GESELLSCHAFTSRECHT – DIE INHABERAKTIE HAT AUSGEDIENT [online]. Freiburg: Fiduconsult, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://fiduconsult.ch/de/2015/07/02/neues-aus-dem-gesellschaftsrecht-die-inhaberaktie-hat-ausgedient-2/>.

Akcie na majitele byly zrušeny s účinností od 26. května 2015. Od tohoto data nesmí být akcie na majitele vydávány a společnosti s těmito akciemi musely přijmout opatření k jejich zrušení. Společnosti musely informovat vlastníky akcií na majitele o povinnosti odevzdat své akcie a nechat změnit jejich formu na akcie na jméno a dále o následcích neprovedení změny v jednoměsíční lhůtě, tedy do 26. června. Akcie na majitele, které nebyly odevzdány a vyměněny ani do 26. prosince 2015, nemohly být převáděny a práva s nimi spojená nemohla být vykonávána. Jakákoli plnění z titulu akcií na majitele musela být plněna na oddělený bankovní účet.

Společnosti, která by měla akcie na majitele i po 26. únoru 2016, mělo být nařízeno zrušení těchto akcií soudem a během čtrnácti dnů od zrušení zaplatit částku odpovídající nominální hodnotě akcií a pozastavených plnění s nimi spojených, aby bylo zajištěno, že všechny akcie na majitele byly skutečně zrušeny.¹⁵⁹

5.6. Irsko

V Irsku byly akcie na majitele historicky povoleny a veřejné akciové společnosti je mohly vydávat bez omezení. Soukromé akciové společnosti neměly v zákoně vyslovený zákaz vydávat akcie na majitele, přestože převládalo mínění, že zákonná úprava¹⁶⁰, který požadovala, aby soukromé akciové společnosti omezili převoditelnost akcií ve stanovách, fakticky znamenalo nemožnost soukromých společností vydávat akcie na majitele.

Posun vpřed od těchto akcií začal v souladu s globálním trendem v lednu 2011, když Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) doporučila Irsku v souladu se svými mezinárodními standarty transparentnosti, aby přijalo nutná opatření k zajištění vhodných mechanismů k zjištění identity vlastníků zatimních listů na doručitele. Irsko implementovalo toto doporučení do svého právního řádu, významnou změnou byl však až zákon Companies Act 2014, který ruší akcie na majitele. Pochybnosti, které do té doby panovaly ohledně akcií na majitele u soukromých obchodních společností, nový zákon zcela vyvrátil tím, že tyto akcie výslovně zakázal. Tento zákon dále obsahuje ustanovení k

¹⁵⁹ Bearer shares abolished from 26 May 2015. Lexology [online]. Velká Británie: Hogan Lovells, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a8e97ede-6a00-4191-b844-2bcf5ae90e9d>.

¹⁶⁰ § 33 Companies Act 1963.

zamezení obcházení tohoto zákazu, které říká, že jakékoliv zamýšlené vydání akcií na majitele bude považováno pouze za závazek společnosti vůči zamýšlenému vlastníkovi tohoto nástroje na doručitele. Obdobné omezení ohledně vydávání akcií na majitele stanoví i pro veřejné obchodní společnosti.

Soukromé akciové společnosti, které vydaly akcie na majitele, mají lhůtu osmnácti měsíců od účinnosti tohoto zákona, aby své akcie změnilly na akcie na jméno. Veřejné akciové společnosti mají do konce prosince 2016 povinnost zapsat do seznamu jména držitelů svých akcií na majitele. Nesplnění těchto povinností bude mít za následek, že se tyto akcie stanou vlastnictvím ministra financí. Dvacet jedna dní před koncem této lhůty navíc již nebude možné převádět akcie na majitele tradicí.¹⁶¹

5.7. Belgie

Zrušení akcií na majitele bylo v Belgii velmi zdlouhavým procesem. Již v roce 2005 byl přijat zákon, který přinesl rámec postupného rušení těchto akcií. V první fázi, která probíhala od ledna 2008 do prosince 2013, nemohly být vydávány nové akcie na majitele. Společnosti obchodující na burze měly povinnost změnit své stanovy, aby obsahovaly možnost změnit stávající akcie nebo vydat nové v zaknihované podobě. U společností neobchodujících na burze byla tato změna stanov dobrovolná, proto se mohly rozhodnout, že zaknihované akcie mít nebudou. 1. ledna 2014 se u společností neobchodujících na burze všechny akcie na majitele, které byly stále v oběhu, automaticky ze zákona změnilly na akcie na jméno nebo na zaknihované akcie, v závislosti na tom, jakou možnost stanovy připustily. Akcie na majitele společností obchodujících na burze se změnilly na zaknihované akcie ze zákona. Od 1. ledna 2014 byl výkon všech práv souvisejících s akciemi na majitele pozastaven. Vlastníci těchto akcií tedy nemohli hlasovat na valných hromadách, ani se jich zúčastnit, stejně jako ztratili nárok na dividendu. Během roku 2014 se však bez jakékoli sankce mohli společnosti přihlásit a požádat o změnu formy svých akcií a zápis jejich osoby jako akcionáře. Poté jim byla práva spojená s akcií opět přiznána. 1. leden 2015 otevřel poslední fázi rušení akcií na majitele. Všechny společnosti, které i po tomto datu měly akcie na majitele v oběhu, musely tyto akcie prodat v souladu s formálními požadavky danými

¹⁶¹ Bearer Shares will be abolished by the Companies Act 2014. LK SHIELDS [online]. Dublin: lk shields, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lkshields.ie/publications/bearer-shares-will-be-abolished-by-the-companies-act-2014>.

zákonem. Prodeji muselo předcházet zveřejnění v úředním věstníku a oznámení na webové stránce Bruselské burzy, které obsahuje právní odkazy a výzvu akcionářům, aby se přihlásili a uplatnili svůj nárok na akcie. Prodej se musel uskutečnit do jednoho, maximálně do tří měsíců od tohoto zveřejnění, nejpozději však 30. prosince 2015. Do té doby mohli vlastníci nabízených akcií na majitele stále požadovat změnu jejich formy.

Společnosti obchodující na burze musely prodej realizovat prostřednictvím Bruselské burzy. Společnosti, které neobchodují na burze, provedly prodej prostřednictvím mnohostranného obchodního zařízení provozovaného Bruselskou burzou. Uznáný prostředník vystupoval jako dražitel, který určil nabídkovou cenu na základě nedávných transakcí nebo, pokud nejsou k dispozici, podle hodnoty čistého majetku závodu. Akcie musely být nabízeny čtyřikrát, dokud nebyly všechny akcie prodány. Kdokoli včetně akcionářů společnosti nabízející akcie i společnosti samotné mohl vystupovat jako kupující. Během prosince 2015 musel být čistý výnos z prodeje akcií uložen u Belgického depozitního a komisionářského fondu (dále jen DaC fond)¹⁶². Akcie, které nebyly prodány, musely být pod jménem DaC fondu zapsány v seznamu akcionářů společnosti. Společnost musela DaC fondu oznámit počet akcií, jejich hodnotu, osvědčení o zápisu, a další informace.

Od 1. ledna 2016 musí mít společnosti, které emitují, písemné potvrzení od svého nebo externího auditora či účetního, že splnily náležitosti prodeje. Toto potvrzení musí být předloženo DaC fondu a zároveň musí být zahrnuto v účetní závěrce společnosti za rok 2015.

Osoba, která se přihlásí jako akcionář po 1. lednu 2016, může požadovat částku odpovídající akciím, které byly prodány, nebo nárokovat své neprodané akcie. Tento akcionář však bude pokutován částkou rovnající se 10 % čistého zisku nebo hodnoty akcií za rok zpětně. To znamená, že v roce 2026 budou tyto akcie naprosto bezcenné. Ve snaze předejít tomu, že se Belgický stát stane vlastníkem výnosů z prodeje akcií a/nebo akcií, má společnost do 31. prosince 2025 informovat DaC fond o svém záměru koupit své akcie zpět.¹⁶³

¹⁶² *Belgian Deposit and Consignments Fund („D&C Fund“)*.

¹⁶³ 2015: the year of the final abolishment of bearer shares!. Law square [online]. Woluwedal: Law Square, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lawsquare.be/2015-year-final-abolishmen>.

5.8. Rusko

Rusko je jednou ze zemí, kde jsou akcie na majitele zakázány. Tento zákaz obsahuje jak zákon o akciových společnostech, tak zákon o trhu cenných papírů.¹⁶⁴ V Rusku existují dva základní typy akciových společností, kterými jsou otevřená akciová společnost, jejíž akcie jsou veřejně obchodovatelné, a dále uzavřená akciová společnost, jejíž akcie nejsou veřejně obchodovatelné, ale jsou v soukromém držení několika akcionářů, kteří mají předkupní právo. Akcie na majitele jsou zakázány u obou výše zmíněných typů akciových společností¹⁶⁵ a nesmějí být tedy vydány ani v zaknihované podobě.¹⁶⁶

Tento zákaz je v Rusku v platnosti již od 30. 12. 2002. Přesto však snaha o rozkrytí vlastnických struktur často selhává, protože mnohé akciové společnosti s akciemi na jméno jsou vlastněny společnostmi v zahraničních jurisdikcích, které umožňují anonymní vlastnickou strukturu a jejich vlastníci jsou tedy známi buď ve velmi omezené míře, nebo vůbec.¹⁶⁷

5.9. Srovnání

Jednotící myšlenka rozkrývání anonymních vlastnických struktur pomocí zrušení, či omezení listinných akcií na majitele se v jurisdikcích napříč Evropou projevovala velmi různorodě. Z časového hlediska se tento trend projevil nejdříve ve státech bývalého socialistického bloku jako Rusko a Slovensko, v další vlně se připojilo Rakousko a teprve v posledních letech se tento přerod dokončil i v České republice a následně v západních zemích Evropy jako je Německo, Velká Británie, Švýcarsko a Irsko. Samostatně musíme jmenovat Belgii, kde zákaz listinných akcií na majitele prošel parlamentem již v roce 2005, jeho implementace začala v roce 2008 a definitivní realizaci zákazu můžeme konstatovat až začátkem roku 2016.

¹⁶⁴ Zákon o akciových společnostech (Закон об акционерных обществах), čl. 25 a Zákon o trhu cenných papírů (она «Закона о рынке ценных бумаг), čl. 2.

¹⁶⁵ Ruská federace. Smart companies [online]. Praha: SMART Office & Companies [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.trustservices.cz/cz/jurisdikce/ruska-federace-11/>.

¹⁶⁶ Poslanci nechťejí skryté majitele firem. Akonttrust [online]. Bratislava: Hospodářské noviny, 2009 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.akont.cz/sk/nase-znalosti/prispevky.html/83_487-poslanci-nechteji-skryte-majitele-firem/0.

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2013 Sb. o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjtgrpwi6q>.

Také zákonem předpokládaná realizace a rozsah zákazu se velmi lišil. V Rusku byly akcie na majitele z principu zakázány v jakékoli podobě. Slovensko, Česká republika a Belgie umožnily u veřejně i neveřejně obchodovatelných společností tyto akcie zaknihovat nebo změnit jejich formu na jméno, v České republice bylo možné tyto akcie i imobilizovat. Další země jako Irsko, Velká Británie, Rakousko umožnily ohledně akcií na majitele, které nejsou veřejně obchodovatelné, pouze změnu na akcie na jméno. U veřejně obchodovatelných akcií na majitele byla v Irsku stanovena povinnost vést seznam akcionářů a v Rakousku jejich sepsání na hromadnou listinu a uložení u depozitáře cenných papírů. Benevolentnější přístup zvolily Švýcarsko a Německo, kde akcie na majitele obchodovatelné na burze nepodléhají žádné změně. Akcie neobchodovatelné je v Německu nutné sepsat na společnou listinu a uložit u centrálního depozitáře nebo bankovní instituce, zatímco ve Švýcarsku je povinnost vést seznam akcionářů vlastníků akcie na majitele.

Většinou se jako sankce za neodevzdání akcií jejich vlastníkem společnosti ke změně jejich formy či zaevidování objevuje pozastavení výkonu akcionářských práv, tedy možnosti hlasovat na valné hromadě, nárok na výplatu dividend, a podobně. Na Slovensku byla penalizována sama společnost, která nezajistila změnu formy svých akcií na majitele.

Závěr

Z této diplomové práce vyplývá, že komplexní úpravu akcie najdeme v několika zákonech. Předně jde o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje úpravu cenného papíru, dále o zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), který se zaměřuje na akcii jako takovou. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“) dále stanoví podmínky, které musí akcie splňovat, aby byla obchodovatelná na kapitálovém trhu. Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů (dále jen „zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti“) přinesl zásadní změnu v podobě zákazu listinných akcií na majitele, který má přispět k rozkrytí anonymních akcionářských struktur a tím i obraně před korupčním jednáním a legalizací výnosů z trestné činnosti, a dále znesnadnit financování terorismu. Evropská Unie se do této snahy legislativně zapojila formou směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu.

Tato diplomová práce na začátku pojednává obecně o cenném papíru a zaknihovaném cenném papíru, jejichž úprava leží v novém občanském zákoníku. Zaknihovaný cenný papír se stal samostatným institutem, protože nespĺňuje základní předpoklad definice cenného papíru, tedy listinnou podobu. Mnohá ustanovení se však aplikují shodně na cenné papíry i zaknihované cenné papíry. Definičním znakem cenného papíru je listina, se kterou je spojeno právo tak, že bez této listiny nelze uplatnit ani převést. Toto pravidlo není bez výjimky, především s ohledem na samostatně převoditelná práva, která lze od akcie oddělit a uplatnit samostatně. Cenný papír má dále plnit legitimační funkci. Úprava akcie však tuto funkci prolamuje, když stanoví, že u akcií na jméno je rozhodující zápis v seznamu akcionářů.

Český právní řád akciovým společnostem umožňuje vydávat cenné papíry ve formě akcie na jméno v podobě listinné nebo imobilizované a akcie na majitele v imobilizované podobě. Dále umožňuje vydávat zaknihované cenné papíry ve formě akcie na jméno nebo akcie na majitele. Zákon o obchodních korporacích tedy nectí pravidlo, které říká, že u zaknihovaných

cenných papírů se nerozlišuje jejich forma, když stanoví, že formu bude možné obdobně rozlišovat i u zaknihovaných akcií.

Zákaz listinných akcií na majitele přinesl zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti, který nabyl účinností v roce 2013. Odpůrci zákona poukazovali na fakt, že samo rozrytí totožnosti akcionáře neposkytne informace o skutečné řídicí osobě, protože akcionářem může být zahraniční akciová společnost s listinnými akciemi na majitele. Na tento argument však reagovala pozdější legislativa, která stanovila povinnost osobám oprávněným poskytovat bankovní služby, rozrývat vlastníky i těchto akciových společností ze zahraničí. Pokud se identifikace nezdaří, nesmí bankovní ústav provést peněžní transakci. Evropská Unie až o dva roky později prosadila směrnici, která se zabývá požadavkem transparentnosti a rozkrýváním anonymních akcionářských struktur. V rámci Evropy je zjevný trend zavádění zákazu listinných akcií na majitele do právních řádů. Z obchodněprávního hlediska tento zákaz aplikují rozdílně, včetně rozdílných sankcí za nesplnění povinnosti ze strany akciových společností, společná myšlenka je však napříč státy jasně patrná. Pozoruhodné je, že v některých státech východní Evropy byl tento zákaz do právního řádu zaveden již před mnoha lety. S velkým zpožděním zareagovala střední Evropa a teprve nyní probíhají opatření v zemích západní Evropy.

Na cestě k plnému rozkrytí skutečných vlastníků akcií a naplnění požadavku transparentnosti zůstává ještě mnoho výzev, které bude nutné legislativně zpracovat, přesto byl zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti skvělým prvním krokem a předzvěstí celosvětového trendu. Podle mého názoru tento zákon s ohledem na úpravu zákazu listinných akcií na majitele v dalších zemích Evropy stanovil pravidla a postup jasným a velmi konstruktivním způsobem, a proto byl velkým přínosem českému právnímu prostředí.

Seznam zdrojů

I. Judikáty

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 9. 2000, sp. zn. 29 Cdo 901/2000, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2004, sp. zn. 5 Cmo 82/2004, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.04.2011, sp. zn. 20 Cdo 2881/2009, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1281/2011, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.11.2012, sp. zn. 29 Cdo 312/2011, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. Cdo 4272/2011, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.10.2011, sp.zn. 29 Cdo 2081/2010, In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [10. 3. 2016].

II. Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 90/2012. Sb., o obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích). IN: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 254/2006 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2015/849: o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. In: . Štrasburk, 2015. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-03-30].

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. In: <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-19-dubna-2016-o-zadavani-verejnych-zakazek-21059.html> [cit. 2016-09-20].

III. Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2f6mrvgzpwi6q>

Důvodová zpráva k zákonu č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. Beck-online [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2f6mrvgzpwi6q>

IV. Knižní publikace

Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2,

LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5.

Zákon o obchodních korporacích: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

BORKOVEC, Aleš. Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-7502-019-2.

MAREK, Radan. Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář [online]. V Praze: C.H. Beck, 2013 [cit. 2016-06-21]. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7.

V. Internetové články

GÜRLICH, Richard. Cenné papíry. Beck-onlin: Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpw44s7gu2a>

SEDLÁČEK, Tomáš a Zdeněk HUSÁK a Matěj MANDERLA. CENNÉ PAPIRY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU - FLEXIBILNÍ REŽIM. Epravo.cz [online]. 2013, [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cenne-papiry-v-novem-obcanskem-zakoniku-flexibilni-rezim-91662.html>

SUM, Tomáš. CO SE ROZUMÍ POJMEM „HROMADNÁ AKCIE“? Epravo.cz [online]. 2007 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-se-rozumi-pojmem-hromadna-akcie-49908.html>

ČINKOVÁ, Martina. TOP TEN: 10 nejdůležitějších změn u akciových společnostech [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zakonyvkapse.cz/top-10-10-nejdulezitejsich-zmen-u-akciovych-spolecnosti/>

NĚMEC, Libor a Filip MURÁR. ZAKNIHOVANÉ AKCIE - NOVÁ PODMÍNKA PRO ÚČAST VE VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH. Epravo.cz [online]. 2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaknihovane-akcie-nova-podminka-pro-ucast-ve-verejnych-zakazkach-101781.html>

NEVRKLA, Luboš. EVIDENCE SKUTEČNÝCH MAJITELŮ PRÁVNICKÝCH OSOB SE BLÍŽÍ. Epravo.cz [online]. 2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-pravnickych-osob-se-blizi-103153.html>

Konec listinných akcií na majitele v Čechách. Beck-online: Weinhold Legal [online]. 2013, 2013(6) [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgnpwy5k7gzptc>

Imobilizovaný cenný papír. IN-SERVER [online]. Frýdek-Místek: TUK-TUK [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <https://www.in-server.cz/cz/rubriky/slovník/i/imobilizovany-cenny-papir/>

Zrušení akcií na majitele přinese problémy akciovým společnostem Read more: <http://www.investujeme.cz/zruseni-akcii-na-majitele-prinese-problemy-akciovym-spolecnostem/#ixzz44Oum9Owt>. Investujeme.cz [online]. Praha: investujeme.cz, 2010 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/zruseni-akcii-na-majitele-prinese-problemy-akciovym-spolecnostem/>

O zrušení anonymních akcií se bojuje i na Wikipedii. Frank Bold [online]. Frank Bold, 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://frankbold.org/pro-media/tiskova-zprava/o-zruseni-anonymnich-akcii-se-bojuje-i-na-wikipedii>

KUTEČNÝ MAJITEL AKCIE NA MAJITELE. KLB LEGAL [online]. Praha: Patria.cz, 2010 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.klblegal.cz/skutecny-majitel-akcie-na-majitele/>

89572. PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ - EVROPSKÁ UNIE ZPŘÍSNÍ PRAVIDLA. Epravo.cz [online]. Praha: epravo.cz, 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prani-spinavych-penez-evropska-unie-zprisni-pravidla-89572.html>

Časový harmonogram implementace Čtvrté AML směrnice zveřejněn. Akonttrust [online]. Praha: Akont Trust Company, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_2140-casovy-harmonogram-implementace-ctvrte-aml-smernice-zverejnen/1

Zpravodajská zpráva ke stanovisku Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „Stanovisko Rady“), a k samotnému návrhu zákona. In: Nfpk [online]. Praha: Nadační fond proti korupci, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.nfpk.cz/_userfiles/soubory/zpravodajska_zprava/nfpk_zpravodajska_zprava_aml_ver1.00.pdf

Protikorupční rada projednala problematiku rozkrývání vlastnické struktury. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí [online]. Praha: Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2016 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/dokumenty/tiskove-zpravy/protikorupcni-rada-projednala-problematiku-rozkryvani-vlastnicke-struktury-140396/>

Gesetzentwurf der Bundesregierung: Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Aktiengesetzes (Aktienrechtsnovelle 2014) [online]. 2015, , 48 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/043/1804349.pdf>

CMS Blog. Die Aktienrechtsnovelle 2014 [online]. Köln: CMS Hasche Sigle, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.cmshs-bloggt.de/gesellschaftsrecht/aktienrecht-und-corporate-governance/die-aktienrechtsnovelle-2014/>

Akciové spoločnosti sa zahrávajú so zákonom. TREND.SK [online]. Bratislava: News and Media Holding, 2001 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-J%C3%BAAn/akciove-spolocnosti-sa-zahravaju-so-zakonom.html>

Vorblatt: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Vorblatt und Erläuterungen. Parlament.gv.at [online]. , 24 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222944.pdf

Textgegenüberstellung: 1252 der Beilagen XXIV. GP - Regierungsvorlage - Textgegenüberstellung. Parlament.gv.at [online]. , 27 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01252/fname_222945.pdf

Schweizerisches Zivilgesetzbuch: vom 10. Dezember 1907 [online]. 2016 [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19070042/index.html#a80>

Dorda, Brugger, Jordis. Verpflichtende Umstellung auf Namensaktien [online]. Vídeň: DORDA BRUGGER JORDIS Rechtsanwälte, 2011 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.dbj.at/news/newsletter/verpflichtende-umstellung-auf-namensaktien>

FIDUCONSULT. NEUES AUS DEM GESELLSCHAFTSRECHT – DIE INHABERAKTIE HAT AUSGEDIENT [online]. Freiburg: Fiduconsult, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://fiduconsult.ch/de/2015/07/02/neues-aus-dem-gesellschaftsrecht-die-inhaberaktie-hat-ausgedient-2/>

Bearer shares abolished from 26 May 2015. Lexology [online]. Velká Británie: Hogan Lovells, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a8e97ede-6a00-4191-b844-2bcf5ae90e9d>

Bearer Shares will be abolished by the Companies Act 2014. LK SHIELDS [online]. Dublin: lk shields, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lkshields.ie/publications/bearer-shares-will-be-abolished-by-the-companies-act-2014>

2015: the year of the final abolishment of bearer shares!. Law square [online]. Woluwedal: Law Square, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.lawsquare.be/2015-year-final-abolishmen>

Ruská federace. Smart companies [online]. Praha: SMART Office & Companies [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.trustservices.cz/cz/jurisdikce/ruska-federace-11/>

Poslanci nechtějí skryté majitele firem. Akontrust [online]. Bratislava: Hospodářské noviny, 2009 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.akont.cz/sk/nase-znalosti/prispevky.html/83_487-poslanci-nechteji-skryte-majitele-firem/0

Федеральный закон от 22 апреля 1996 г. N 39-ФЗ „О рынке ценных бумаг“ [online]. [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: <http://ivo.garant.ru/#/document/57749713/paragraph/1977070:0>

Федеральный закон от 26.12.1995 N 208-ФЗ (ред. от 02.06.2016) „Об акционерных обществах“ [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8743/

Seznam použitých zkratek

nový občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
zákon o obchodních korporacích	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
zákon o podnikání na kapitálovém trhu	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti	Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů
AML směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu
insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963, Občanský soudní řád
trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
zákon o veřejných zakázkách	Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je vytvoření náhledu do problematiky akcie, především z pohledu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje úpravu cenných papírů, a dále zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), který se zaměřuje na akcii jako takovou. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“) dále stanoví podmínky, které musí akcie splňovat, aby byla obchodovatelná na kapitálovém trhu. Velká pozornost je dále věnována zákonu č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů (dále jen „zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti“), který přinesl významnou změnu v podobě zákazu listinných akcií na majitele. Rušení těchto akcií je celosvětovým trendem, který má přispět k rozkrytí anonymních akcionářských struktur a tím i obraně před korupčním jednáním a legalizaci výnosů z trestné činnosti, a případně znesnadnit financování terorismu.

V první kapitole tato diplomová práce pojednává obecně o cenném papíru. Jeho úprava leží v novém občanském zákoníku a stanoví obecný rámec, který se aplikuje na akcii tam, kde jiný zákon nestanoví speciální úpravu. Druhá kapitola je zaměřená na akcii z pohledu zákona o obchodních korporacích, případně zákona o podnikání na kapitálovém trhu. Tyto dvě kapitoly přináší obecný náhled na problematiku akcie.

Ve třetí kapitole se tato diplomová práce již konkrétně věnuje zákazu listinných akcií na majitele, který přinesl zákon o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti. Pokud akciová společnost trvala na zachování akcií na majitele, její povinností byla imobilizace nebo zaknihování těchto akcií, proto tato kapitola podrobně rozebírá, jak výše zmíněné možnosti realizovat. Je nasnadě, že cílem zmíněného zákona bylo zvýšení transparentnosti akciových společností, a to konkrétně možností identifikace vlastníků akcií. I na úrovni Evropské Unie se projevil tento trend, přičemž o jeho legislativním zpracování pojednává čtvrtá kapitola. Dále pokračuje nástin připravovaných novelizací, které jsou reakcí na legislativu Evropské Unie. Zákaz listinných akcií na majitele se postupně zavádí v celé

Evropě. Pátá kapitola tedy přináší rozbor právní situace v Německu, Slovensku, Rakousku, Švýcarsku, Velké Británii, Irsku, Belgii a Rusku.

Zusammenfassung

Aktie als Wertpapier (Shares as Securities)

Das Ziel dieser Diplomarbeit ist, die Einsicht in der Aktienproblematik hervorzubringen, vor allem aus der Sicht des Gesetzes Nr. 89/2012 Slg., Zivilgesetzbuch (im Folgenden „Das neue Zivilgesetzbuch“), das Bestimmungen über Wertpapiere enthält, und des Gesetzes Nr. 90/2012 Slg., über die Handelsgesellschaften und Genossenschaften (im Folgenden „Das Gesetz über die Handelskorporationen“), das sich auf die Aktien konzentriert. Gesetz Nr. 256/2004 Slg., über die Kapitalmarktgeschäfte, in der geänderten Fassung (im Folgenden Das „Gesetz über die Kapitalmarktgeschäfte“) legt ferner die Bedingungen fest, die Aktien erfüllen müssen, um öffentlich gehandelt zu werden. Viel Aufmerksamkeit wird auch auf Gesetz Nr. 134/2013 Slg., über einige Maßnahmen, um die Transparenz von Aktiengesellschaften zu erhöhen und zur Änderung anderer Gesetze (im Folgenden „Das Gesetz über einige Maßnahmen zur Erhöhung der Transparenz“) bezahlt, das eine signifikante Veränderung in Form eines Verbots verbriefte Inhaberaktien gebracht hat. Abschaffung der Inhaberaktien ist ein weltweiter Trend, der die anonymen Beteiligungsstrukturen aufzudecken und damit gegen korrupte Praktiken und die Legalisierung von Erträgen aus Straftaten zu verteidigen sucht, und möglicherweise die Finanzierung des Terrorismus behindert.

Im ersten Kapitel beschäftigt sich diese Diplomarbeit im Allgemeinen mit Wertpapieren. Ihre Regelung liegt in dem neuen Zivilgesetzbuch und schafft einen allgemeinen Rahmen, der auf die Aktien angewendet wird, wenn ein anderes Gesetz keine Sonderbehandlung bietet. Das zweite Kapitel konzentriert sich auf die Aktie aus der Sicht des Gesetzes über die Handelskorporationen oder Des Gesetzes über die Kapitalmarktgeschäfte. Diese beiden Kapitel bringen einen Überblick über die allgemeine Problematik der Aktien.

Im dritten Kapitel beschäftigt sich diese Diplomarbeit ausdrücklich mit dem Verbot der Inhaberaktien, das Das Gesetz über einige Maßnahmen zur Erhöhung der Transparenz brachte. Wenn die Aktiengesellschaft die Inhaberaktien aufrechterhalten mochte, musste sie diese Aktien immobilisieren oder verbuchen, so dass dieses Kapitel beschreibt im Detail, wie die oben genannten Optionen zu implementieren. Es ist offensichtlich, dass das Ziel dieses

Gesetzes war, die Transparenz der Aktiengesellschaften zu erhöhen, nämlich die Möglichkeit, die Eigentümer der Aktien zu identifizieren. Dieser Trend wurde auch auf der Ebene der Europäischen Union sichtbar, wobei das vierte Kapitel darüber bespricht. Das nächste Kapitel beschäftigt sich mit bevorstehenden Novellen, die eine Reaktion auf Rechtsvorschriften der Europäischen Union sind. Das Verbot der Inhaberaktien wird schrittweise in ganz Europa eingeführt. Das fünfte Kapitel stellt daher eine Analyse der rechtlichen Situation in Deutschland, der Slowakei, Österreich, der Schweiz, Großbritannien, Irland, Belgien und Russland.

Klíčová slova / Keywords

Akcie / Shares

Cenné papíry / Securities

Akcie na majitele / Bearer Shares